

Napomena: Niti jedan dio ovog teksta kao ni tekst u cjelini ne smiju se mijenjati niti reproducirati bez dopuštenja autora. Sva prava pridržana. Copyright by Itana Bukovac: itana@itana-iching.com

<http://www.itana-iching.com>

Jezik Ji đinga

Itana Bukovac

U svojem sam se druženju s Ji đingom bavila samo svojim unutarnjim putovanjem. Željela bih onima koji budu ovo čitali prenijeti svoje iskustvo sa sustavom i njegovim djelovanjem prije svega na meni samoj, te potaći razmjenu iskustava i spoznaja o ovom još uvijek nedovoljno istraženome sustavu.

I. uvod

OPĆENITO O JI ĐINGU

Ji đing je najstariji sustav komuniciranja s onostranim na svijetu. Temeljni je tekst tradicionalne kineske kulture. Sustav je to što daje glas nespješnom u nama, energijama koje poput sjena prate naš život. Ji đing prevodi život i njegove probleme u jezik slika nalik onome iz naših snova. On mijenja naše iskustvo životnih situacija povezujući nas s unutrašnjim silama koje se ocrtavaju u potki svega. Sustav je to koji razrješuje ono što ometa naš dodir s onostranim te čini duh dostupnim. Stvoren je kako bi razjasnio i razriješio situacije koje nas blokiraju, a uzrok im je u pozadini vidljivih svakodnevnih događaja. Ji đing portretira različitost putova na životnim raskrižjima. Njegovi simboli čine rječnik slikovnih imena za sile što pokreću i mijenjaju dušu. Rad s tim slikama mijenja naš pogled na život na način da postajemo svjesni prisutnosti tih sila. Radeći s Ji đingom mi otvaramo kanal u nespješno, odnosno stvaramo intuitivnu jasnoću tradicionalno zvanu shen ming ili božje svjetlo. Konzultiranje Ji đinga donosi sebeviđenje u jedinstvenom svjetlu te razumijevanje svega što nas koči i tišti. On nas vraća u ono što su antički narodi zvali more duše kroz dobiveni savjet. Savjet koji nam donosi iskustvo imaginativnog značenja te uvid u značaj imaginativnog u našem životu. On je i alkemijski ritual čijim reaktiviranjem dajemo mogućnost našem unutrašnjem biću da govori, misli i djeluje. Njegovi su simboli poput ogledala u kojem se ogledaju nevidljive sile kao potka svake živuće situacije, problema ili trenutka. Simboli Ji đinga svojim slikama imenuju nevidljive sile što kreiraju naša iskustva. Pomireni sa sobom i putom kojim idemo pomoću simbola ove prevrijedne knjige mi otvaramo svoj zaboravljeni kanal u kolektivnu svijest. Točnije stvaramo nečujni titraj što kroz more duše dopire do svakog bića pod kapom nebeskom. Čini nas živima u punom smislu te riječi na svim ravnima. On je religijska praksa. Dokazuje nam prisustvo duhovne energije onkraj svjesne kontrole. Vapaj koji upućujemo knjizi kroz pitanje o razrješenu nekog problema njeni sveti simboli pretvaraju u znak prisutnosti nečeg višeg i nama dotad nespoznatljivog u svakodnevnome životu. Njeni isprva plošni i nerazumljivi simboli tijekom vremena sve jasnije i jasnije postaju trodimenzionalni te nas povezuju sa sveprisutnim nevidljivim svijetom.

Povijest Ji đinga

Priča o Ji đingu započinje davno prije nama znane povijesti. U vrijeme kad mi Zapadnjaci mislimo da svijet nije ni postojao, ljudi koji su tada nastanjivali ovaj planet promatrali su svijet oko sebe i tragali za skrivenim odgovorima. Pažljivo su promatrali i bilježili svoje zaključke te stvarali sustav razgovora s višim

silama poput životnoga djela. Veliki ljudi kineske civilizacije dodavali su dijelove njegova teksta dio po dio. Oni su ga obogaćivali svojim otkrićima učinivši da nam svojim odgovorima odgonetava temeljne zagonetke svijeta oko nas. Sam tekst je vrlo malenog opsega. Temeljni tekst sadrži oko tisuću znakova, a komentari, Deset krila oko šest tisuća znakova. Opseg je to teksta koji bi stao u jednu omanju knjižicu. Kratkoća ovoga teksta najviše govori o njegovoj sažetosti.

Mit o Ji đingu kaže da je legendarni kralj Fu Sji iz mraka kineske neznane povijesti prvi primijetio temeljne manifestacije univerzalne energije i prikazao ih apstraktnim znakovima - trigramima. Pa kua ili osam trigrama (ili točnije: osam figura divinacije) znakovi su koji opisuju osam temeljnih elemenata u nama poznatome svijetu. U vrijeme Šang dinastije negdje između tisuću sedamstote i tisuću stote stare ere ondašnji svećenici kanonizirali su razgovor s onostranim. Tijekom mnogih žrtvovanja životinja njihova svetog obreda zamijetili su znakovlja koja su na kostima životinja preostala nakon spaljivanja. Vatra je, vjerovalo se, bila svetim posrednikom između neba i zemlje putem dima. No znakovi preostali nakon spaljivanja pokazivali su odgovor pristigao s visina u zemaljsku ravan. Isprobavajući djelotvornost ovog jedinstvenog komunikacijskog kanala s onostranim ti su tragaoci stoljećima ispitivali odgovore dobivane na takav način. Ponavljajući ritual bezbroj puta zaključili su da se u nekim vremenima žrtva prihvaća, a u nekima ne, bez obzira na opseg i značaj žrtve. Strastveno tragajući za otkrićem te tajne, svećenici Šang dinastije napokon su ustanovili sustav te kosti životinja zamijenili kornjačinim oklopom. Ono što je predstavljalo pravi cilj njihova traganja bio je ritam univerzuma. Nakon postavljanja pitanja ostaci kornjačina oklopa pažljivo su pohranjivani zajedno s tumačenjem odgovora. Bilo je to prije postojanja pisma. Izumom pisma sve je pojednostavljeno. Neki izvori smatraju da je potreba da se odgovori očuvaju kroz vrijeme kako bi se mogli spoznati u potpunosti precizno, bio pravi motiv za izum pisma. Povijest bilježi da je u to vrijeme nastalo kinesko pismo. Ideogramsko, kinesko pismo i danas u nekim znakovima čuva uspomenu na vrijeme upisivanja i praćenja odgovora u tom svetom razgovoru. Sam razgovor s onostranim tada je postao središnjim činom svetog obreda poput euharistije.

Temeljni mit o Ji đingu kaže da je sve dugo vremena bilo bez promjene dok posljednji vladar Šang dinastije nije zatvorio svojeg podčinjenog u tamnicu. Bio je to Kralj Ven. Legenda kaže da je Kralj Ven provodio svoje vrijeme u tamnici zadubljen u Ji đing. Tako je došao na ideju da trigrame treba posložiti u grupe po dva. Tako su stvoreni heksagrami. Šezdeset i četiri heksagrama dobila su svoja imena te je Kralj Ven napisao i prve kratke sažetke njihova značenja - Sudove.

Njegov sin Vuvang obračunao je s očevim tamničarom te ustoličio novu dinastiju Čhou. Kako i priliči kineskom pogledu na svijet, a ne treba zaboraviti da se povijest u Kini stoljećima studirala kao dio učenja etike, Vuvang je po uspostavljanju pravednoga mira, a stoga što pobjednik u ratu i ne može biti graditelj mira, abdicirao s vlasti te je prvi vladar nove dinastije Vojvoda Čhou. Vojvoda je nastavio razvijati djelo Kralja Vena te pridodao kratke komentare uz crte svih šezdeset i četiri heksagrama - Tekstove crta. Time je temeljni tekst bio zaokružen. Zbilo se to u jedanaestome stoljeću stare ere. Možemo reći da je to vrijeme u povijesti Ji đinga na granici između mita i stvarnosti.

Poznavanje rituala divinacije, što su ga svećenici Šang dinastije toliko dugo usavršavali, nije više bilo rezervirano samo za rijetke posvećene osobe. Tijekom više stoljeća ono se znatno populariziralo. U šestome stoljeću stare ere, primjerice, prostranstvima Kine putuju šamani, veliki znalci knjige, ili kako su ih ljudi tada zvali šamani knjige. Svoje su usluge proricanja bili spremni pružiti svakome, no najdraži su im korisnici bili lokalni vlastelini. Proricanje, to jest razgovor s onostranim, što su ga stoljećima usavršavali svećenici Šang dinastije, postalo je vrlo popularno. Jedan od tih šamana knjige bio je i Vusjin. Njemu izvori pripisuju autorstvo rituala štapića. No Vusjin nije samo usavršio ritual što se čuva sve do naših dana. Njemu možemo zahvaliti i klasifikaciju heksagrama po brojevima. Suprotno njegovu značaju u povijesti sustava njegov se identitet izgubio u mraku prošlosti. Ipak, u znak sjećanja na ovog velikog čovjeka trideset i prvi heksagram i danas nosi njegovo ime sjen.

No nije svo znanje tisuća generacija predano u nasljeđe samo šamanima knjige. Najučenije glave kineske civilizacije čvale su i razvijale sveto predanje. Godine 551. prije nove ere, rođen je filozof i socijalni reformator Konfucije. Jedno je vrijeme bio ministar pravosuđa te strastveno radio na društvenim reformama. Nezadovoljan lakoumnim životom svojega vladara on odlazi i putuje malim kineskim državicama u potrazi za vladarom dostojnim tog poziva. "Ja prenosim, a ne stvaram. Vjerujem u starinu i volim je" govorio je svojim učenicima, kojih je u ono vrijeme bilo oko tri tisuće. Želja mu je bila unijeti red u društvene odnose putem vrline. Strog prema nedobronamjernosti vladara, nepostojanju vrline, nepoštivanju hijerarhije te društvenoga poretka uopće Konfucije nailazi na nerazumijevanje te se povlači razočaran. Premda su njegove misli bilježili njegovi učenici, ipak je on autor prvog usustavljenog teksta Ji đinga. U svom je djelu Konfucije učinio organski preplet učenja Ji đinga sa životom. Utjelovljujući svojim životom vrline kao što su to čovječstvo, pravednost, vjernost, pokornost, obrazovanje i plemenitost. Njegova su učenja tako postala temeljem ovoga sustava te kroz komentare Ji đinga žive i danas u ljudima cijeloga svijeta.

U petome i četvrtome stoljeću stare ere dogodila se značajna promjena u samome tekstu Ji đinga. Stari kineski slovni znakovi koji su opisivali sliku heksagrama, kao i brojevnje vrijednosti zaostale iz vremena Šang dinastije, zamijenjeni su novim grafičkim prikazima heksagrama. Grafički prikaz dviju sila jina i janga kao dviju različitih crta propustljive i čvrste, poznate nama kao jin i jang crte, bile su veliki metafizički skok u višu dimenziju razumijevanja kozmičkih zakona. Nestajanjem starih opisnih znakova, što su sa sobom Kinezima slikali čitav niz nesvjesnih informacija, koje se prenose u svakome materinjem jeziku potpuno nesvjesno, zamijenjene su apstraktnim prikazom dviju univerzalnih sila. Ova se promjena možda nama zapadnjacima čini neznatnom i logičnom, no Kinezima je ona veliki skok u novu dimenziju postojanja. Staro je slikovno obilježavanje heksagrama bilo nalik niski bisera. Svaki biser, kao što znamo, priča svoju vlastitu priču postojanja. Poredani u nisku oni su poput malih energetskih lopti, svaka sja samo svojim sjajem. Zamijeniti tu nisku jednim potpuno apstraktnim likom, kakav je nama danas poznat kao heksagram, značilo je odbaciti i zaboraviti sve one male pobočne priče o stvaranju svijeta, silama, svemiru i svemu ostalome što se stoljećima čuvalo u slikovnome pismu i koju je svaki pismeni Kinez upijao nesvjesno poput

ljubavi što ju ispija u majčinome mlijeku. Nije posve jasno zašto se to dogodilo. Niti je poznato tko je to učinio. Znano je samo da se ta promjena dogodila. Možda je baš ta promjena izazvala opću pometnju koju je trebalo nekako razriješiti.

Tako je 213. godine stare ere, u vrijeme Čin dinastije donesena odluka o spaljivanju svih knjiga. Sukob oko ove radikalne odluke snažno se urezao u anale kineske povijesti. Carski je dvor vjerojatno želio ujednačiti različite sustave pisanja. A oni su u staroj Kini ovisili o različitim školama i tradicijama u malim državama. Tom je odlukom osnovni tekst Ji đinga pošteđen spaljivanja, no tekst komentara je trebalo uništiti. Konfucijevi su se učenici našli na udaru carskoga gnjeva te bili okrutno progonjeni. No snaga njihova duha i odanost Konfucijevim učenjima nisu se dali iskorijeniti. Konfucijevi su učenici tako predano i s ljubavlju čuvali radove svojega učitelja da je tekst komentara opstao usprkos svemu. Doduše, danas je teško reći što je u tim prerađenim tekstovima izvorno Konfucijev tekst ali ljepota i veličina Konfucijeve misli vidljiva je i danas.

Sukob duha i materije, pisma i vojničke sile, riječi i nasilja činio se potpuno neravnopravnim. Međutim dogodilo se nemoguće. Riječ je pobijedila. Metafizičnost te pobjede ostavila je dubok trag u kolektivnoj svijesti Kineza. Nije stoga čudo da su Konfucija uskoro počeli doživljavati kao natprirodnu pojavu. Korak po korak njegov je lik u sjećanju Kineza obogotvoren te ga i danas štiju kao sveca. Što se samog Konfucija tiče on bi bio zadovoljan. Ispunio se njegov nedosanjani san: vrlina je postala kolektivni autoritet.

Društveni nemiri i graditeljski duh Han dinastije ostavili su trag i u tekstu Ji đinga. Rodila se ideja o stvaranju jedinstvenog normativnog teksta. Različite varijante teksta komentara, što su ih tako brižljivo prepisivali Konfucijevi učenici, stvarale su pomutnju. Javila se potreba za jednim jedinstvenim tekstom. Tako je nastao Kraljevski kanonski tekst Ji đinga pisan negdje u trećem stoljeću nove ere. Pisac ovog teksta bio je Vang Pi. Ovaj je mladić u svom kratkome životu uspio iza sebe ostaviti nekoliko redakcija značajnih kineskih djela. Pišući Kraljevski kanonski tekst, Vang Pi se našao pred dvojbom kako poredati heksagrame. Kojim racionalnim redoslijedom poredati nešto što je samo po sebi iracionalno. Genijalni um Vang Pia stvorio je tada sustav koji se održao sve do današnjih dana: slijeda suprotnosti. U nizu kojega zauzimaju heksagrami slijedimo načelo potpune suprotnosti jednog prema drugome. Ako je, dakle, prvi heksagram onaj koji opisuje akciju, poput prvog heksagrama, onda je onaj koji slijedi iza drugi, dakle, onaj koji opisuje potpunu pasivnost.

Slijedeća gotovo tri stoljeća od 618. do 907. godine Tang dinastije nije se događala nikakva promjena kanonskoga teksta. Kinu je natopio val budizma. Premda se ovo vrijeme u povijesti Kine pamti kao procvat kulture i umjetnosti, Ji đing je gotovo nestao, pao u zaborav. U ovo je vrijeme stvoren svileni put. Trgovina kao i mijena energija s drugim narodima je procvatila. Djela stvorena u ovo vrijeme s pravom se smatraju vrhuncem kineske civilizacije. Tijekom ove renesanse taoisti su uzmakli pred narastajućom snagom budističke misli i organizirali se u tajna udruženja. Ova tajna bratstva prenosila su svetu tradiciju Ji đinga budućim naraštajima. I sljedbenici Konfucijeva djela i misli bili su nezadovoljni potpunim duhovnim

kolonijalizmom koji je tada vladao u Kini. Sve svete tradicije građene tisućama godina pale su u zaborav. Nije stoga čudo što se Sung dinastija od svojeg ustoličenja 960. godine nove ere bavila restauracijom zemlje. Suočila se ona s istim problemima kao i Han dinastija prije nje. Potreba objedinjavanja te izgrađivanja zemlje uvelike je obojila duh ovog vremena sve do kraja njihova vladanja 1279. godine. Razvoj Ji đinga je nastavljen pridodavanjem numeričkih vrijednosti.

Tako je veliki majstor Šao Jung (1011. - 1077.) svojim predanim radom stvorio numerologiju Ji đinga. To jest pridodao je svetom tekstu ono što mu je nedostajalo: formalnu metodu za matematičko organiziranje i logičko objašnjavanje kako se stvaraju heksagrami. Sam Šao Jung bio je taoist i izvor svog proučavanja Ji đinga potražio je u jednome retku Velikoga komentara koji govori o tome da Knjiga promjena opisuje tai đi. Znak toliko poznat cijelome svijetu kao krug polovično ispunjen tamnom bojom a polovično svjetlom bojom, skrivajući u svojem klimaksu klice svojih suprotnosti. Ova svjetla i tamna boja grafički prikazuju dva temeljna principa jin i jang. Šao Jung je ovu misao dosljedno prenio u Ji đing. Ovdje se grafička apstraktnost slika heksagrama pokazuje u svom svojem smislu i punini. Zahvaljujući propustljivim i čvrstim crtama heksagrama moguće je pratiti jasno, kao na kompjutorskome ekranu, narastanje jina i janga. Šao Jung potvrđuje da se nevidljivo ne može drukčije vidjeti do li kao dva principa jin i jang. A ta dva principa se ne mogu drukčije prikazati u heksagramu do li kao dvije vrste crta propustljiva i čvrsta. Tako je Šao Jung verbalizirao nešto što je poput daška titralo stoljećima u svijesti svih znalaca ovog teksta. Izravno je i dosljedno primijenio temeljno načelo suprotnosti na sve dijelove teksta. Pojavili su se i novi pojmovi poput bigrama, dviju crta što u vremenskome protjecanju teku odozdo prema gore. Tako imamo dvije čvrste crte koje predstavljaju klimaks janga, pa potom gornja crta postaje propustljiva te tako bilježimo narastajući jang, dvije propustljive crte pokazuju klimaks jina, a gornja čvrsta znak je narastajućeg jina. Shodno tomu i trigrama više nisu bili posloženi ukруг kao u Han dinastiji, već su poredani logikom suprotnosti odnosno narastanja suprotne sile. Od klimaksa janga u trigramu neba do klimaksa jina u trigramu zemlje. Trigrama nadalje generiraju trideset i dva kvadrigrama. Kvadrigrama se pretvaraju u pentagrame koji napokon postaju šezdeset i četiri heksagrama. Ovaj je genijalni sustav briljantna sinteza kineske misli toga vremena. Autonoman od striktno tradicionalnih skupova značenja dopuštao je slobodu izazova promišljanja novog sustava svim logičarima i matematičarima onoga doba. S druge je, pak, strane omogućavao svim prisutnim religijama ondašnje Kine da pronađu sebe u ovom univerzalnome tekstu.

Mnoge legende u povijesti okružuju ime Šao Junga. Stoljećima se prepričavala, primjerice, njegova sposobnost točnoga predskazivanja budućih događaja. Mnogi su kasniji učenici Ji đinga, taoističke škole učili svoja prva znanja o sustavu kroz ove poučne priče iz njegova života. Legende hvale njegovu sposobnost da meditirajući nad crtežima trigrama njegov um proizvede njihovu brojevnú protuvrijednost. Učenici njegovi hvalili su i način njegova života te ga opisivali kao skromnog i jednostavnog čovjeka, dubokoumnog, koji živi u skladu s ritmovima prirode i u obiteljskoj atmosferi. Ono što Konfuciju nikako nije polazilo za rukom Šao Jung je postigao bez ikakvoga napora. Svaki je vladar i plemić prolazeći njegovim

krajem, navraćao k njemu da ga posjeti u njegovu skromnome domu. Svima je bio značajan njegov savjet, poduka ili predskazanje.

Stvaralački duh Sung dinastije bio je poticajan mnogim tragaocima i istraživačima Ji đinga. Tako je Ču Sji (1130. - 1200.) posvetio dvije knjige Ji đingu. Premda je njegovo djelo najvećma samo rekapitulacija već postojećih misli i izuma, ipak je upravo on jednom malenom svojom intervencijom u tekst pridodao posljednji nedostajući detalj. Ovaj je, pak, detalj toliko značajan da bi cjelokupno naše znanje bez njega izgledalo nepotpuno. Ču Sji je prepisujući tekst došao na ideju da simbol tai đia uvrsti u sredinu grafičkog prikaza trigrama. Učinio ga je vizualnim središtem kruga oko kojeg se okreću sve grafičke inačice sila. Premda je time samo dosljedno ilustrirao Šao Jungovo djelo, ipak je gotovo cijelo stoljeće trebalo čekati da se ta ideja materijalizira. Ova je slika postala najpoznatijim svjetskim prikazom temeljne misli Ji đinga. Bez nje gotovo da je nemoguće zamisliti ilustraciju ove drevne knjige.

Sung period kineske povijesti iznjedrio je još jedno značajno postignuće u razvoju sustava. Bio je to izum novčića. Tradicionalni ritual štapića činio se predug za svakodnevnu upotrebu. Postavši dijelom kineske svakodnevice Ji đing je trebao novu metodu. U duhu novog, šaojungovskog vizualnog načina razmišljanja metoda bacanja novčića ubrzo je gotovo potisnula metodu štapića. Umjesto slaganja, zbrajanja i oduzimanja štapića metoda bacanja novčića bila je brza i vizualno razvidna.

Nekoliko se stoljeća potom nisu događale nikakve promjene.

Posljednja kineska dinastija, Čing, ustoličena je 1644. te potrajala sve do proglašenja republike 1911. godine. Ovo je vrijeme obilježila snažna mijena energija s drugim zemljama, osobito s Europom. Godine 1581. francuski je dvor kralja Luja XIV otposlao najučeniije isusovce u misiju u Kinu. Razmjena misli i ideja bila je intenzivna. Iz tog perioda datiraju i prvi prijevodi Knjige promjena, kao i prodor kršćanstva u Kinu. Tako je taj veliki sustav, životno djelo kineske civilizacije prešao granice svoje matične zemlje i polako postajao općim civilizacijskim dobrom sviju nas. U dvadesetome je stoljeću sustav zaživio u Europi i Americi potpuno neovisno o matičnoj civilizaciji. Prvi mu je značaj promovirao Carl Gustav Jung, koristeći ga kao značajnu pripomoć u svojem radu na psihoanalizi. No svjetsku mu je slavu donio hipijevski pokret šezdesetih godina prošloga stoljeća. Pristupajući istočnjačkim mističnim tradicijama na posebno odiozan način. Hipiji su na isti način promovirali i Ji đing. U drugoj polovici dvadesetoga stoljeća hipijevska su zalaganja dijelom proizvela pomakom zapadnjačke svijesti u nešto mističnijem pravcu. Kruti materijalistički pogled koji karakterizira prvu polovinu dvadesetoga stoljeća otopio je titraj istočnjačke mistike i fantastičnosti. Tako su značajnija rubnoznanstvena istraživanja i promišljanja dopuštala sebi slobodu hipotetičkog razmišljanja. Taj val moderne mističnosti u popularnoj znanosti nije dakako zaobišao ni Ji đing. Mnoštvo je teorija o tome što je u stvari Ji đing. Teorije o tome drevnome sustavu govore o tajnom ključu za genetski kod galaksije, pa sve do alkemijskoga rituala.

Raznorodnost i maštovitost tih promišljanja stvorila su veo mističnosti oko Ji đinga. Mnogima je postalo jasno da je taj sustav mnogo više od primitivnog gatanja. Tako je korak po korak Ji đing zauzeo poštovanja vrijedno mjesto u kolektivnoj svijesti Zapadnjaka. Uključivanje ovoga sustava, pak, u

zajedničko civilizacijsko dobro proširilo je granice našega mišljenja. Sam se Ji đing pokazao kao vrlo dobar "nosač" u kojega je moguće uključiti najrazličitija mišljenja, hipoteze, prakse te cjelovite svjetonazorne sustave.

Ji đing - vječna zagonetka

Naš ego poput Prometeja kroči životnom stazom snagom svoje želje. U njegovoj sjeni stoji nevidljivi unutarnji svijet. Kada nas pritisnu patnje zbog neispunjenja naših želja ili ciljeva mi odjednom postajemo svjesni unutrašnjega svijeta, skrivenog i nerijetko suprotstavljenog vanjskomu. Sustav za razgovor s nesvjesnim kakav je Ji đing daje glas onome što je ego potisnuo u mrak nesvjesnog. Suprotno racionalnoj potrebi uspoređivanja i pribrajanja sličnih stvari ili događaja Ji đing svemu pristupa individualno. Pitanje što ga postavljamo izvire iz jednog određenog života, jedne određene osobe i njezina jedinstvenog iskustva. Zbrajanjem štapića ili bacanjem novčića mi dobivamo skup od šest crta. Odgovarajući položaj novčića ili, pak, zbroj štapića pokazuje nam vrste crta koje smo dobili kao odgovor. One mogu biti propustljive i nepropustljive, promjenjive ili nepromjenjive. I jedne i druge simbolički su prikaz dviju temeljnih suprotstavljenih sila prirode jina i janga. Promjenjive crte se mijenjaju u svoju suprotnost te time dobivamo drugi heksagram. Tako dobiveni heksagrami su odgovor na naše pitanje. Odgovor potražimo u knjizi. Skup praslika upisanih u tekstove pojedinih crta i samom heksagramu treba pojmiti. Poimanje tih odgovora znači podvrgavanje našega mentalnoga sustava posebnoj disciplini. Disciplini dovođenja svijesti na rub nesvjesnog i dugovremenog bivanja na toj granici. Cilj te discipline je širenje svijesti te otvaranje "vratiju" u novu dimenziju, naše nesvjesno. Skup crtica na papiru u odgovarajućem psihoemotivom okružju u nama djeluje kao "okidač" našeg okvira svijesti. Vježbom i upornošću tijekom vremena taj sustav otvara "vrata" u drugu dimenziju u nama. Sustav toliko jednostavan u svojoj savršenosti da percepcija te jedinstvene jednote ovisi jedino o mogućnostima naše spoznaje. Dakle, onoliko koliko možemo primiti, toliko se naš okvir svijesti širi prema prostranstvima druge dimenzije.

Da bismo razumjeli jezik kojim ovaj sustav komunicira nužno je u sjećanje prizvati nešto što nam je svima dobro poznato. Neka to bude jezik filma. Film priča svoju priču skupom slikom odgovarajuće pomiješanih, u odgovarajućem nizu. Ji đing također priča uz pomoć slika, samo što su to praslike našeg nesvjesnog. Tim je slikama potrebno dodati predmetno značenje. Razumijevanje naših odgovora ovisi o uspješnosti povezivanja slika s predmetnim svijetom. Stvaranje intimne slike originalnoga teksta heksagrama, te pojedinih crta preduvjet je razumijevanja odgovora. Kada smo u tome uspjeli korak smo do unutarnjeg dijaloga. Sada još samo treba razumjeti posebnu "gramatiku" toga teksta i mi smo naučili jezik. Jednom kad smo uspostavili tehniku toga dijaloga taj se sustav prenosi mnogo dublje u nas i postaje jezik naših snova. Naše nesvjesno usvaja taj jezik te s našom sviješću opći upravo tim sredstvom. Naučiti ovaj slijed znakovlja znači moći pričati sa sustavom. Sve se to događa stepenicu po stepenicu, postupno. Iz mraka nesvjesnog. Šireći okvir svijesti, mi zapravo osvjetljavamo svjetlošću svijesti djeliće našeg

nesvjesnog koji su u tami. Taj je proces izuzetno prirodan, jer upravo je jednak procesu sazrijevanja koji također u mnoštvu nesusvjesnog u jednoga djeteta s vremenom osvjetljava duboko skrivenu istinu koja je tu prisutna još od rođenja.

Izum kakav je Ji đing svakako zaslužuje dužnu pažnju i otkrivanje njegove prave svrhe. Milijuni ljudi koji su stvarali taj sustav tijekom tisuća godina nisu to činili samo da zadovolje ljudsku znatiželju. Možda su žudjeli spoznati istinu o univerzumu, o izvoru čiji energetski trag dopire do nas samo jednim majušnim svojim dijelom. No trajanje ljudskoga života toliko je kratko da u cijeloj svojoj dužini ne dopijeva dočekati ni kraj jednog svemirskog trenutka. Na ovom smo svijetu toliko kratko da ne uspijevamo ugledati ni bljesak beskrajnog blještavila svemira. Stoga je mnogo izvjesnije da je cijeli sustav izumljen iz mnogo praktičnijeg razloga. A svima je poznata kineska praktičnost. Krajnje je nesuvislo vjerovati da je ovako sofisticirani sustav izumljen kako bi omogućio pojedincu da spozna sve zakone svemira. Za takvu bi spoznaju bilo potrebno mnogo više vremena nego što ga dopušta trajanje prosječnog ljudskog života. Vrijeme je i temeljni element kojim se ovaj sustav bavi. Vrijeme i njegove zakonitosti. Mnogo je izvjesnije da mu je cilj nešto što možemo koristiti u svojem kratkom životu. Nešto nama svojstveno i samo nama blisko, nešto na što možemo utjecati na nas same. Stoga pitanje zašto je izumljen ovaj sustav nije galaktičko već duboko intimno pitanje. Svrha mu nije poznavanje njegova jezika. Ji đing je samo sredstvo. Cilj mu je mogućnost mijenjanja nas samih. Proučavanje ovoga sustava svakako je dugotrajan i naporan proces. Zahtijeva pregnuće, iskrenu želju i prihvaćanje, možda je najbolje reći prepuštanje. Savladavši složenu tehniku razumijevanja odgovora mi ne dosižemo cilj. Usvajanjem znanja mi smo tek naučili pričati sa sustavom. Cilj je promjena nas samih u bolje i kvalitetnije ljude. Ispravljanje naših nedostataka, kroz osvještavanje nesusvjesnih grešaka, ili razumijevanje zašto svjesno griješimo. Opraštanja sebi samima i onima oko nas. Pomirenja sa sudbinom. Zalječenja dubokih rana. On je kočija što nas nosi na fantastično putovanje. Putovanje k nama samima.

Susret koji će promijeniti naš život

Ji đing do nas dolazi u obliku knjige. Najčešće se to događa u nekim prijelomnim ili naizgled slučajnim situacijama. Nerijetko smo potpuno nesusvjesni mističnosti slučaja u kojem smo naišli na Ji đing. Prijatelj ili prijateljica koji su nam posudili knjigu, ili, pak, neki drugi oblik susreta ne govori nam isprva puno. Kasnije, prisjećajući se svojih početaka postajemo svjesni koliko je to razdoblje života bilo važno ili, pak, koliko nam je prava promjena bila potrebna.

Nažalost u Hrvatskoj nemamo mnogo izdanja Ji đinga. Maleni opseg onoga što se prevodi i tiska u nas dopustio je izlaženje svega nekoliko knjiga. A i tih nekoliko knjiga plod su štovalaca sustava, te ih imamo zahvaliti njihovu predanom zalaganju. Englesko govorno područje bilježi na stotine različitih izdanja. U cijelosti možemo reći tri su temeljne vrste izdanja na koja nailazimo. Izvorni tekst odnosno njegov

prijevod u različitim redakcijama, zatim su tu prepjevi, točnije prerade izvornoga teksta u nama razumljiviji tekst. Osim ovih osnovnih moguće je pronaći i niz knjiga koje se bave temeljnim znanjima kineske civilizacije te samo djelomice dotiču Ji đinga. Naposljetku mnoštvo je knjiga kojima je Ji đing samo duhovni začetnik a sadržaj im je potpuno proizvoljan te se osniva na najrazličitijim rubnoznanstvenim hipotezama ili štogod sličnoga.

Za početak možda je najbolje koristiti se nekim prepjevom staroga teksta. Prepjevan, i prilagođen našem načinu mišljenja, on će nam omogućiti doživljaj jedinstven u cijelome svijetu, nešto što nigdje ne možemo steći: razgovor s onostranim. Premda su nam znanja o sustavu možda i sasvim nedostatna. Već i prvo iskustvo izravnoga razgovora, dakle trenutak naše uvjerenosti kako nam je knjiga izravno odgovorila na naše pitanje, promijenit će iz temelja naš pogled na svijet. Ta je promjena mnogo značajnija nego li se na prvi pogled čini. Prvo mi postajemo svjesni fluidnog i nevidljivog svijeta koji nas okružuje, drugo mi se otvaramo prema takvim energijama inače bi iskustvo razgovora bilo nemoguće. Ono što obično definitivno promijeni našu sliku svijeta je prognoza koja se obistinila. Gotovo da i nema osobe kojoj mogućnost dobivanja odgovora iz knjige ne izgleda poput vrlog novog svijeta. Nakon nekog vremena prepjevani odgovori čine nam se nedovoljno preciznima. Počinjemo tragati za izvornim izdanjima. Izvorna izdanja, odnosno knjige s doslovnim prijevodom teksta, ispočetka nam se čine nerazumljivima. Istraživanje ovog teksta vrlo je mistično i uzbudljivo. Plod ozbiljnoga istraživanja obično donosi duboko razumijevanje i poseban, sveti odnos prema tekstu.

II. gramatika govora

TAO I TAI ĐI

Temeljna simbolika Ji đinga je prazna kružnica. Ona simbolizira apsolutni izvor svega, to jest Tao. Tao je nepoznatljiv nama smrtnicima. Možda je istinitije reći on je tamo gdje smo nekada bili i kamo ćemo opet doći. Ovdje u našem materijalnome svijetu Tao je vidljiv kao Tai đi. Tako kažu taoisti. Za ostatak Kineza koji su dakako mnogo brojnija skupina tao je put. Možda bi preciznije bilo reći energija puta. U taou je sve, sva iskustva što ih stječemo ili imamo steći, početak i kraj našega životnoga putovanja. Rijeka života. Možemo mirno teći bez trenja, a možemo neprestance sudarati se sa sprudovima na putu. Ideal je svakako pronaći središnji put. Jer sredinom se rijeke najbolje plovi putanjom što nam je data ili smo je tijekom života stvorili. Udaranjem o sprudove rijeka našega života trpi veće boli. Ponekad se spletemo o sprud i ne možemo dalje. Svakojako se smeće nakuplja na nama. Stoga je rješenje uvijek samo jedno, pustiti se niz rijeku života, usuglasiti se s taom. Tao se u materijalnome svijetu pokazuje kao dvije suprotnosti, dva suprotna principa jin i jang. Dva gradivna sastojka što prepletanjem svojim tvore čitav svemir. Njihovo je djelovanje posljedica zakona što ih u određuje. Ovaj je zakon ilustriran simbolom Tai đia. Svima dobro poznati krug u kojem se crna i bijela polovica međusobno miješaju i pretvaraju u svoju suprotnost.

Zapadnjaci ovu sliku doživljavaju kao simbol koji prikazuje dobro i zlo, kao dvije nepomirljive krajnosti svemira. Plod je to nedovoljnog razumijevanja. Tai đi simbolizira dvije temeljne sile svemira, jin i jang koje se međusobno prožimaju. One nikako nisu slika nepomirljivosti svemira. Sve pod kapom nebeskom plod je tih dviju sila, odnosno njihova međusobnog prožimanja. Niti je jang, svijetla polovica, Tai đia, simbol dobra, ni jin, tamna polovica, simbol zla. I jin i jang kao manifestirana kozmička energija imaju svoje pozitivne i negativne pojavnosti. Svijetla i tamna polovica, jang i jin, su poput vatre i vode, dva temeljna elementa, aktivna su supstancija svega. Jang se primjerice pretežito pojavljuje u odlučnosti, snazi, razlučivanju, no i u surovosti, brutalnosti i nasilju. Jin je pretežit u intuiciji, prihvaćanju, ljubavi, ali u pomutnji, slabosti i nemoći. Za većinu Kineza tai đi pokazuje najtemeljniji zakon univerzuma: veliki obrat. Svo mistično znanje stare Kine vidljivo je u ovome simbolu. Znak je to što majušnim svojim krugom objašnjava najtemeljniji zakon po kojem se svaka sila po dosizanju svojega klimaksa mijenja u svoju suprotnost. I to je najtemeljniji zakon promjena. Simbol je on i jedinstva suprotnosti. Njihovog prožimanja. Još je jedan princip opisan tai điem: ravnomjernost. Površina svijetle i tamne površine unutar kruga tai đia potpuno je jednaka. Ovo bi nam trebalo ukazivati na postojanje ravnomjernoga omjera dvaju principa. Značilo bi to da nam je na našem životnome putu očekivati unaprijed izmjerenu količinu suprotnih sila.

Istraživanje i razumijevanje ovog sustava poimanja svijeta izuzetno je važan za učenje Ji đinga. Poput abecede. Ovo je tim značajnije što ništa u prirodi ne dolazi u svojem čistom stanju. Razlučeni pojmovi su plod našeg uma, a ne istine u prirodi. Istina jest omjer pomiješanih kozmičkih energija, jina i janga. Ni bijelo niti crno, već sivo. Ji đing te dvije temeljne sile simbolički prikazuje kao dvije vrste crta koje čine heksagram. Obje su jednakopravne. Ni dobre ni loše. Bacajući novčiće mi dopuštamo da se te sveprisutne sile očituju kroz dobivene crte. Njihov suodnos čini heksagram. Cjelovitu prasluku istine.

JIN I JANG CRTE

Jin i jang crte čine temeljnu strukturu heksagrama. One su gradivni sastojak. Njihovo razvijanje kroz dobivanje odgovora pokazuje narastanje nekog gibanja ili, pak, statičnost. Jin i jang crte u heksagramu mogu biti stare i mlade. Temeljno učenje starih Kineza kaže: i jin i jang polako narastaju i u trenutku dosizanja svojeg klimaksa mijenjaju se u svoju suprotnost. Staru jin ili jang crtu možemo zvati i promjenjivom. Jer stara jin ili jang crta pokazuje da se u tom djeliću mikrosvemira ta sila ispunila do svoje krajnje granice. Trenutak je to prije nego se promijeni u svoju suprotnost. Zrelost "crte" za nastupajuću promjenu stoga zovemo starim jinom ili starim jangom. Mladi jin ili mladi jang pokazuje pak crtu koja je već dosegla točku kulminacije te je sada još neko vrijeme stabilna, nepromjenjiva. Svaki djelić našega svijeta podložan je promjeni u svoju suprotnost. Promjena se zbiva potpuno prirodno. Kad se jin u nekoj situaciji iscrpi, dosegne svoj maksimum, prirodno se mijenja u jang i obratno. Ova je velika promjena najljepše ilustrirana u simbolu tai đia.

Postojanje promjenjivih crta pokazuje, u građi heksagrama, gdje ima žive energije, gdje se događa promjena. Kako se heksagram sastoji od šest crta, svaka crta ima svoj poseban značaj. Ako je primjerice prva, u dnu, promjenjiva tada označava početak gibanja, nešto što se u vremenu promatrano nalazi izravno ispred nas, nešto čemu se uskoro možemo nadati, nešto s čime imamo izravan doticaj. Uzmimo kao promjer **59. - 61. / 1. crta**, simbolizira gibanje koje samo što nije počelo. Fluid uvida stoji u prostoru ispred nas kaže odgovor i samo što ga nismo dotakli. Ili, primjerice, u prognozi **44.-1./1. crta** Gibanje povezano s našim pitanjem već je započelo premda još neko vrijeme neće biti očito. Volja, odlučnost snažna ustremljenost prema jednome cilju pretežito su povezani s jang principom. stoga je narastanje jin prema jangu oznaka pozitivnoga odgovora. Znači stari jin koji se u svojem klimaksu mijenja u jang podrazumijeva pozitivan odgovor.

Druga crta vizualno prikazuje neposredno nadolazeće vrijeme. Isto tako ona nosi značaj osobnoga interesa. Ukoliko je ona promjenjiva signalizira da se gibanje odvija u pravcu neposredno povezanom s našim interesom u nekom vrlo bliskom vremenu. Taj se pravac i ne mora činiti ispravnim, no u svojoj konačnici ona su duboko naš interes. Često se u Ji đing prognozama može vidjeti ta različita putanja. Možda stoga što i nismo uvijek svjesno što zaista želimo, ili bolje nismo uvijek svjesni promjena koje nas očekuju te smo nespremni prihvatiti naizgled različitu putanju od one koju smo priželjkivali. Tako nam

sustav promjenom u drugoj crti odmah signalizira nestabilnost energije u tom polju. Moguće promjene naših trenutnih interesa mogu se očekivati. Neka nam primjer bude slijedeći odgovor: **13. - 1. / 2. crta**. Jasno da se u tom odgovoru ne vidi hoće li to nezaustavljivo gibanje udovoljiti našim željama ili neće. Situacija koja se neizbježno ima dogoditi, to će tek pokazati. Tek ćemo tada znati odvija li se prema našem planu, ili u nekom nama dosad nepoznatljivu smislu, ili pak, pravcu kojega smo dugo vremena slutili no nismo ga osvijestili. Dakako, da to može biti u pozitivnom i negativnom smjeru. Jedno je sigurno, to događanje dotiče naš trenutni interes. Možda je najbolje reći naš pravi interes, kojega ćemo zasigurno u narednome periodu spoznati. Osim promjene interesa moguća je i opća promjena svih okolnosti kao u prognozi **43.-49./2. crta**, u kojoj odluka ili nadolazeće rješenje situacije nailazi s općom promjenom koju sustav već registrira.

Treća crta ukazuje na cilj. Cilj gibanja izrečen kroz pitanje može se ili ne može doći. Vidljivo je to u crti cilja. Uzmimo za primjer **42. - 37. / 3. crta**, u kojem je jasno vidljiv dobitak ispunjenja cilja iskazanog u pitanju, doduše na pomalo neobičan način. Suprotno ovome primjeru u odgovoru **36. - 24. / 3. crta** cilj se ne postiže. Trideset i šesti heksagram u trećoj crti govori o povredi. Ova treća crta prelazeći u jin, propustljivu crtu jasno kazuje da se do traženoga cilja neće doći. Vrijedi ponekad zaviriti u tekst paralelne crte u drugome heksagramu, premda se učenicima Ji đinga otpočetak to striktno zabranjuje. Tekst paralelne crte u drugome heksagramu može dodatno pojasniti situaciju, ili razloge ne postizanja cilja naznačenog u našem pitanju. U ovome odgovoru treća crta dvadeset i četvrtoga heksagrama jasno govori nesigurnosti našega pravca gibanja.

Prelazeći u gornji trigram, ovisno o pitanju, no možemo govoriti o vremenu poslije neke druge promjene. Vrijeme je to što se poput posljedice trenutnih gibanja naznačuje u odgovoru. Sama četvrta crta pokazuje širi društveni smisao, odnosno javnost. Ona pokazuje gibanje koje će se odraziti na zajednicu oko nas, ili naznačuje uvid o tome kako nas zajednica vidi. U primjeru **48. - 28. / 4. crta**, vidljivo je upravo takovo gibanje. Četvrta crta četrdeset i osmog heksagrama pokazuje okolinu, zajednicu koje je povezana s našim pitanjem. Točka okupljanja ove zajednice je nejasna. Ona se možda izgrađuje te će jednom u budućnosti dati vrijedne plodove, no trenutno je u kaosu. Mi smo ovdje usamljeni. O našoj odlučnosti i volji ovisi realizacija cilja izrečenog pitanjem. Jedina nam je utjeha ispravnost naših zahtjeva koje sustav pozdravlja.

Peta pokazuje našu poziciju. Ukoliko je njen aspekt dobar ukazuje na stabilnost pozicije, jasnoću naših misli (**14. - 1. / 5. crta**). Peta crta ukazuje i na priznanje, prihvaćanje. Ova promjenjiva crta u heksagramu signalizira vrijedne i dostojne stavove, kao i utjecaj na ljude oko nas.

Šesta crta opisuje kraj gibanja. Ona također simbolički označuje nebeski aspekt u toj situaciji, odnosno miješanje nebeskoga plana u zemaljske smjernice. Primjerice (34. - 14. / 6. crta) ako se ona mijenja iz jin crte u jang crtu kao u ovom primjeru ukazuje da sva naša nastojanja prati pozitivni sudbinski okvir događaja te ga nužno ispravlja u pozitivnome pravcu. Obrnuti raspored značio bi upravo obrnuto: sva naša silovna nastojanja bivaju suspregnuta nevidljivim silama. Nije nam se ljutiti već razumjeti da je upravo

taj sudbinski okvir te potka nevidljivih sila ta koja nam uvjetno rečeno stoji na putu. Trebalo bi šire promotriti problem te promijeniti cilj.

Crte u svakome slučaju govore o gibanju. Gibanje kroz vrijeme njihov je temeljni sastojak. Ako je primjerice odgovor **55. - 34. / 2. crta**, gibanje je zapriječeno. Ako, pak, naš odgovor glasi **2. - 1. / svih šest promjenjivih crta**, tada je gibanje u pravcu našeg pitanja neprestano i ništa ga ne može zaustaviti. Ako naš odgovor počinje s mladim jinom, dakle, nepromjenjivom jin crtom, tada se tu ne može govoriti o dodiru s gibanjem. Ukoliko u tom odgovoru ima još promjenjivih crta tada će se sastojak našeg pitanja, bilo da je to stanje ili gibanje, odviti tek u nekom daljnjem vremenu. Odgovor u kojem je promjenjiva isključivo najviša crta može simbolizirati kraj gibanja sadržanog u pitanju. Može ukazivati na sudbinski okvir, a može signalizirati iznenadnu promjenu nebeskoga plana koja će promijeniti situaciju u potpunosti. U svakome slučaju mnoštvo promjenjivih crta ukazuje na živu aktivnost, dok je jedna promjenjiva crta znak statične situacije. Ili bolje, obrasca koji se neprestano opetuje u putanji opisanoj odgovorom. Može ukazivati na neki obrazac koji će se kroz više godina ponavljati prije nego donese rješenje, a može upućivati na cilj koji je dosežan tek nakon što se drugi događaji odvijaju.

Kod vremenskih predviđanja možemo reći da šest promjenjivih crta pokazuje trenutnu dvojbu između dvaju putova koja se trenutno mora riješiti prije nego se razvoj nastavi. Najčuvaniji primjer ovakvog odgovora je **1. - 2. heksagram**, ili, pak, obrnuto **2. - 1.** Pet promjenjivih crta može upućivati na vremenski period između tridesetak dana i nekoliko mjeseci, četiri crte daju nešto duži rok, mogu značiti trajanje kroz četiri do pet mjeseci pa sve do godine dana. Tri crte govore o vremenu od godine dana, ponekad i duže. Dvije crte upućuju na razdoblje do pet godina otprilike. Dok jedna crta može dosizati do životnoga vijeka. Jasno je da značenja pojedinih crta ne možemo promatrati odvojeno od značenja trigrama te heksagrama u cjelini. Njihovo značenje upotpunjuje cjelovitost slike. One mogu pokazati različitost između potencijalne i stvarne situacije ukoliko je slika heksagrama pozitivno odgovorila na naše pitanje, a crte se suprotstavljaju toj pozitivnoj slici. Kao i inače u Ji đingu crte znaju skretati našu pozornost na gibanja koja se događaju, a kojih mi jednostavno do toga trenutka nismo bili svjesni sve do samoga trenutka kad nas je sustav upozorio na to. Primjerice kad nas netko upozori na neki detalj mi taj detalj onda počnemo opažati na raznim drugim mjestima. Slična iskustva možemo steći i prilikom različitih raspitivanja. Prateći promjenjivost crta u heksagramu možemo pratiti pojavnu stvarnost u situaciji. Crte su bazični dio odgovora. Stoga je protok energije u odgovoru vidljiv upravo u crtama. Ipak sve ove odrednice ne uzimamo u obzir onda kad se o nekoj situaciji raspitujemo gotovo svakodnevno. Ako se to ipak dogodi te kao odgovor na neko pitanje imamo više desetaka odgovora tada se ovo pravilo odnosi uglavnom na prvu prognozu, jer ona je najcjelovitija.

ALKEMIJA TRIGRAMA

Knjige kažu da studenti u Kini najprije uče značenje trigrama. Trigrama se brižljivo studiraju prije nego je dopušten prvi razgovor sa sustavom. Trigrama su simboli osnovnih elemenata u prirodi. Onako kako ih Kinezi vide. Za razliku od starih Grka čija se podjela očituje u četiri elementa: zraku, vatri, vodi i zemlji, Kinezi taj fenomen promatraju na ponešto drukčiji način. Oni smatraju da je elemenata ukupno osam. Šest ih je statično a dva su aktivna. Nebo, u potpunosti sastavljeno od janga, i zemlja, u potpunosti sastavljena od jina, dva su opozita, temeljne krajnosti. Uz njih statično mjesto zauzimaju: vjetar i jezero, te grom i planina. Dva aktivna elementa su voda i vatra. U strogoj kineskoj hijerarhiji šest statičnih elemenata ima svoje strogo određeno mjesto. Vatra, kao ekstrem janga, te voda kao ekstrem jina, nemaju određena mjesta. Njihov je temeljni sastojak promjenjiv. Alkemijski misterij pretvorbe skriven je upravo u činjenici da se vatra i voda mogu mijenjati, miješati, aktivno djelovati na situaciju.

Kao i općenito u hermetizmu, tako i u Ji đingu sve pod kapom nebeskom ima svoj ekvivalent u trigramima. Njima odgovaraju vrijeme, mjesto, ponašanje, stanje duha, prognoza, godišnja doba. Simbolika ovih znakova odgovara cjelokupnom predmetnom svijetu. Dvojnost ovih elemenata strogo je određena. Svaki ima svoj opozit, jer učenje starih Kineza počiva na dvojnosti. Poput Tai đia. Nebo je suprotnost zemlji, vatra vodi, planina jezeru, vjetar gromu. Trigrama međusobno mogu teći u podržavajućem ili, pak, razarajućem slijedu. Mnoga znanja o trigramima sastavni su dio kineske civilizacije. Ugrađeni su u nesvjesno svih Kineza još od najmanjih nogu. Znanje o trigramima je svakako dobrodošlo, no nije presudno. Zapadnjaci ga koriste uglavnom kod vremenskih prognoza, ili u potrazi za izgubljenim stvarima. Ipak, složenost pojavnoga svijeta i preplitanje simbolike trigrama, traže desetljeća studiranja, kako bi iščitavanje odgovora dalo precizne podatke. Zapadnjaci obično nemaju toliko strpljenja niti vremena da bi to dočekali.

Spajajući se u parove trigrama čine heksagrama. Ta dvojnost heksagrama govori o mnogo čemu. Vezu između neba i zemlje. Sastojke našega ponašanja. Skrivenih događanja unutar nas. No dvojnost heksagrama govori i o osnovnim elementima, trigramima. Trigrama od kojih je građen heksagram govore o kakvoći gibanja. Tako trigram neba govori o radnji koja je u samom svojem tijeku, otvorenim vratima, gibanju što se nezaustavljivo događa. Trigram zemlje ukazuje na pasivnost djelatnih sila u odnosu na naše pitanje. Vrata su zatvorena, a razlozi i širi smisao te razlozi takvog odnosa premoćnih sila prema sadržaju našeg pitanja vidljiva su iz drugih elemenata odgovora. Trigram planine kaže da je gibanje zaustavljeno, ono miruje. Grom govori o gibanju koje se poput potresa upravo začelo. Jezero simbolizira pasivnost djelatnih sila u odnosu na naše pitanje. To, dakako, ne znači da je negativni odgovor na naše pitanje, dapače to može značiti upravo suprotno. U određenom kontekstu to može značiti sud kojega izriče sustav kao pohvalu ili konstataciju uspjeha. Trigram vjetra opisuje fluidno gibanje, nevidljivo, uporno, nježno. Trigram vode i vatre ne opisuju statična gibanja već ukazuju na aktivnu supstancu. Oni kažu da je u tijeku pretvorba.

Kod vremenskog je predviđanja moguće slijediti vremenske odrednice označene samim trigramima. Tako, primjerice, trigram groma opisuje vrijeme između 15. veljače do 15. ožujka, odnosno vrijeme koje tradicionalni Kineski kalendar bilježi kao sam kraj jedne godine i početak nove godine. Trigram neba opisuje vrijeme između 15. rujna pa sve do 1. studenog. Zemlja je vrijeme kolovoza, jezero kasnog proljeća, i početka ljeta otprilike između 15. lipnja do 1. kolovoza. Trigram planine govori o vremenskoj razdoblju između 15. siječnja do 15. veljače. Vjetrom je opisano vrijeme od 15. ožujka do 15. svibnja. Vrijeme između 15. svibnja i 15. lipnja opisuje se kao vatra. Trigram jezera oznaka je za vrijeme od 1. kolovoza pa sve do 15. rujna. Najduži vremenski period opisan je trigramom vode od 1. studenog pa do 15. siječnja. Ugrađivanje tih podataka u značenje dano u odgovoru ovisi o kontekstu, dakako.

Trigram vode simbolizira živu vodu. Osjećaje, primjerice, koji u nekoj situaciji mijenjaju situaciju. Najčešće su to negativni osjećaji, poput mržnje. Negativni su, pak, osjećaji prilika za rast i napredak. Stoga je to potencijalna mogućnost promjene. Razgrađujući osjećaj mržnje aktivno djelujemo na situaciju i ona se alkemijski mijenja te daje potpuno nove horizonte. Jezero simbolizira pasivne osjećaje užitka i radosti. Uživane života u svojem nižem aspektu opisuje se istim trigramom kao i uzvišena radost. Trigram groma munjevito je djelovanje. Preneseno u svijet osjećaja to je šok. Trigram vjetra nasuprot, nevidljivo je gibanje koji se događa kroz dugi vremenski rok. Trigram groma donosi trenutnu spoznaju o sadržaju našega pitanja te sam trenutak kad se gibanje naznačeno u pitanju začelo, dok trigram planine traži zaustavljanje našeg tijeka mišljenja. Mir i meditaciju. Traži šire gledanje na problem, širenje svijesti i dublje spoznavanje problema. Vatra je aktivna supstancija spoznaje. Ona svojom silovitošću spaljuje sve suvišno u našoj svijesti i donosi jasnoću. Prenesena u svijet osjeta simbolizira strast. I u višem i u nižem aspektu. Nebo daje jasnoću kao datost, poput vidljivosti za sunčanog i lijepog vremena. Zemlja poniranje u našu unutarnjost.

HEKSAGRAMI

Spajanje dvaju trigrama u jedan lik tvori heksagram. Šezdeset i četiri heksagrama poredana su još od Vang Piovog Kraljevskog kanonskoga teksta u niz suprotstavljenih vrijednosti. Svaki je heksagram suprotan onome što ga nasljeđuje u nizu. Od prvog heksagrama što simbolizira aktivnu nebesku kreativnu silu prema drugome koji je slika majčinsku pasivnost. Treći heksagram simbolizira teško napredovanje prema nečemu čega smo svjesni, četvrti mu je suprotnost i prikazuje brzo nesvjesno napredovanje, peti govori o čekanju, no šesti o izravnom sučeljavanju i tako dalje. Ponekad nam pri razlučivanju značenja nekoga heksagrama pomaže usporedba s njegovom suprotnošću, dakle onim što ga u redoslijedu prati. Same slike heksagrama opisuju gibanje. Vječno, nezaustavljivo gibanje. Svemir je vječni nemir. Vječna mijena. Heksagram je trenutak titraja Božanskoga svjetla. Poput fotografije vodenoga tijeka neke rijeke. Zaustavljena vodena kap u beskrajnome nizu kapi vode. Te su slike fluidne i u neprestanome pokretu.

Poput svjetla one titraju mijenjajući u svakome trenutku svoj oblik, nezaustavljive kao život. Osjetljive poput pahuljica, dovoljno je dotaći ih riječju i već nestaje njihove čarolije. Imenovati heksagram oduvijek je stoga bilo teško. Kako riječima opisati titraj energije koju ne opisuje niti jedna riječ našega jezika. Stoga je nadijevanje imena heksagramima uglavnom neprecizno. Naš jezični sustav gotovo da i ne može opisati vrijednosti slike upisane u heksagram. Tradicionalno slikovno pismo starih Kineza teško se i neprecizno prevodi u zapadne jezike. Nabrajajući riječi kako bismo opisali značenje heksagrama uglavnom ne uspijevamo ga imenovati. Jer nijedna riječ u sebi ne nosi jednotu božanskoga titraja. Svaka je samo opis sjene te neopisive svjetlosti. Stoga svaki naš pokušaj pričanja o tome djeluje blijedo. Vjerojatno je to bio razlog što su stari Kinezi, kao i neki drugi narodi, svoj jezik osnovali na slikama. Heksagrami su stoga u osnovi slike i tako ih treba i učiti. Slike unutrašnje svjetlosti za kojom u sebi tragamo. Razumijevanje značenja heksagrama svodi se stoga na hotimično stvaranje slike njegova značenja. Kao i svaka slika i ove slike trebaju svjetlost. Osvjetljavajući arhetipsku sliku u našoj nutrini mi hotimično prizivamo svjetlost u nesusvesne dijelove našega bića. Osvjetljavamo pritom i ono što je skriveno u nama. Tamo u zakutcima našeg nesusvesnog prebivaju arhetipske slike. Nitko ne zna skupljamo li te slike možda cijeloga života ili su one tamo pohranjene još od rođenja. Bilo kako bilo one čine naš djelić svemira.

Stvarnost tako bremenita detaljima koji tako radosno plijene našu pozornost u svoj svojoj punini, sa svim užicima. Stotine sitnica u svakome trenutku ispunjaju naš mentalni ekran, nose svojom svojstvenošću tisuće podpodataka koje naš um tako nepogrešivo registrira, slaže u tisuće zamišljenih ladica koje se svojom dojmljivošću čine tako stvarnima da ih naprosto ne možemo vratiti tamo kamo i spadaju u virtualni svijet našega uma koji ih je i stvorio. Ipak, želimo li naučiti razgovarati sa sustavom kakav je Ji đing morat ćemo svjesno iskoračiti iz te stvarnosti. Možda je bolje reći svjesno se odlučiti. Ta odluka nastaje kao plod slutnje o postojanju izvora skrivenog negdje duboko u nesusvesnom.

Razvrstavanje podataka odnosno njihovo prevrednovanje po nekom našem intimnom sustavu bivaju prvim našim korakom u razumijevanju arhetipa, odnosno njegova matričnog govora. Samo što su ladice ovoga puta matrične, odnosno arhetipske, a ne virtualne, odnosno ladice stvorene našim željama. Koliko je zaista prasluka prisutno u nama nitko ne zna. Prilično je razvidno, međutim, da se svatko od nas susreće s onoliko prasluka koliko mu je u njegovome razvoju potrebno. Jasno je da svatko na svojem unutrašnjem ekranu vidi samo dio svemirskog mozaika. Svoj djelić svemira. Baš kao i jezik. Jedan jezik sadrži mnogo riječi. Svaki pripadnik te jezične zajednice koristi samo djelić iz sveukupnog broja riječi. Mogli bismo reći da svatko govori nekim svojim malim jezikom, a ipak zajedno čine jedinstvo. Isti princip možemo primijeniti na praslike. Svatko se od nas bavi nekim svojim problemom. Sukladno njegovom problemu i njegovo nesusvesno upotrebljava onaj skup matrica koje govore o tome problemu. Sve ostalo skriveno je negdje dublje u nama. Tajne su uvijek prisutne u našoj sferi, ali ih mi otkrivamo onoliko koliko osvještavamo nesusvesno. Baš kao i heksagrame. Najlucidniji terapeuti baveći se arhetipima prisutnima u našim snovima, kažu da se i ne može nikada prijeći granica intimnog. Svaki je san ipak intiman. Samo sanjač zna što on znači. Kako su heksagrami zaustavljena slika svemirskoga gibanja, neraskidivo su povezani otkrivanjem

intimnih arhetipskih slika. Metafizička veza između unutrašnjeg i intimnog te općeg i vanjskog jest *coditio sine qua non* razgovora.

STVARANJE SLIKE

Stvaranje vlastite slike na temelju praslrike heksagrama važna je postaja na putu učenja jezika Ji đinga. Ako smo se do sada bavili gramatikom onda se ovaj dio studija može usporediti s izučavanjem leksika. Jer upravo izučavanje različitih slojeva značenja pojedine riječi može najbolje ilustrirati pravi smisao upotrebe određene riječi u jeziku. Tragajući za intimnom slikom koja odgovara slici u značenju heksagrama slična je upravo tomu. Mnogi su već davno ustvrdili da naše nesvjesno govori jezikom slika. Riječi je nemoguće prenijeti onkraj svijesti. Carl Gustav Jung u svojem djelu Psihologija i alkemija ovako o tome govori: "Imaginatio, zbiljska doslovno uzeta moć stvaranja slika, sukladno klasičnoj uporabi riječi, čemu je oprečna phantasia, koja znači puki domišljaj, u smislu nebitne misli, imaginatio je djelatno izazivanje unutrašnjih slika zbiljski misaoni ili predodžbeni čin, koji se ne poigrava sa svojim predmetima, već nastoji uhvatiti unutrašnju datost predodžbama - slijedeći vjerno narav. Ta se djelatnost (u alkemiji) označuje kao opus, djelo." Jung je tragao za istinom o jeziku snova. Jeziku razumljivom našem nesvjesnom. U svojem je istraživanju jasno razlučio da je hotimično stvaranje slika, pažljivo razlučenih, promišljenih, preduvjet svjesne potrage po nesvjesnom. To jest povezivanja svjesnog s nesvjesnim. Povezivanje slika heksagrama i naše intimne slike vrlo je sličan čin onomu što ga u svojim istraživanjima opisuje Jung. Ovo povezivanje uključuje i međudjelovanje jednog prema drugomu. Sinergija je možda pojam koji najbolje opisuje vrstu toga procesa. Naše se slike sastaju s praslrikama upisanim u heksagrame na mostu između svjesnog i nesvjesnog. Plod toga susreta su intimni doživljaji naše osobe o svakom pojedinom heksagramu. Doživljaji pretočeni u slike heksagrama, pak, čine govor kojim će sustav pričati s nama. Točnije, bit će to naš intimni kod dešifriranja značenja ovih prastarih simbola u našim odgovorima. Bit će to naš opus. Praslike heksagrama ostavljaju otisak u nama u obliku slike. Te slike polako bude unutrašnju viziju u nama. Povezivanje tih slika na nevidljivom mostu između svjesnog i nesvjesnog. Naš opus je, dakle, naš ključ dešifriranja sustava. Za tu će nam svrhu iznimno biti vrijedna svakodnevna praksa postavljanja pitanja. Svakoga jutra postavljamo pitanje sustavu poput: "Kakav je danas dan?", ili "Što me danas očekuje?", ili kakvo slično pitanje. Savjesno zapisujući odgovore pretvarajući ih u svoj mali dnevnik, pratimo u slijedećih sedamdeset i osam sati slijed događaja i iskustava koje smo potom imali. Ponekad efekti našeg djelovanja i ne moraju biti materijalizirani u tom vremenskome roku. Većinom se kod takove prakse odvija sve u vrlo kratkome periodu. Dakako da u taj naš dnevnik treba uključiti i snove kao bitan činitelj istraživanja. Vrlo je važno upisivati svoje velike spoznaje, uvide, duboko razumijevanje svojeg života i svijeta oko nas koje ga bitno mijenja.

Svaki takav odgovor te iskustva koja su potom uslijedila neumitno i neprimjetno tvore našu intimnu sliku. Ji ding je individualni sustav. Individualnost je temelj sustava. Svatko se priključuje sustavu individualno, na neki svoj način. Stoga su naša iskustva naš most prema nesvjesnom. Metabolizirana iskustva stvaraju osobne slike. Intimna heksagramska slika organski je preplet misli, osjećaja i tjelesnih iskustava. Knjiškim učenjem i pamćenjem slika i simboličkih odlika u različitim izdanjima Ji dinga ne pokrećemo magični stroj skriven poput tajne između korica knjige.

Vođenje našeg intimnog dnevnika donosi nam subliminaciju duhovnih, mentalnih, osjećajnih i tjelesnih iskustava koja su uslijedila nakon odgovora. Različita značenja i nazivi heksagramskih slika trebala bi nas potaći na ponovno istraživanje i stjecanje vlastita iskustva o tome. No pretjerani faktografski pristup te beskrajno zgrtanje nazivlja heksagramskih slika ne dopušta nam mistično iskustvo. Bilo bi to poput izučavanja svetoga kaleža bez pravoga vjerovanja u misterij pretvorbe. Slika je metabolizirana tek onda kad nam u njezinu tumačenju nisu potrebne stranice knjige. U trenutku kad odgovor u heksagramima ne primamo kao misao o njegovu značenju već kao energetski titraj što heksagram u biti i jest. Titraj koji u jednome trenutku povezuje misao, osjećaj i osjet jest prava slika heksagrama. Dobiveni odgovor polako postaje holografška slika. Trodimenzionalna vizija. Takva duboka intimna iskustva heksagramskih slika čine zlatnu nit veze između vanjskog i unutrašnjeg bića. Naš most između nesvjesnog i svjesnog. Naš opus.

Stvarajući svoju intimnu sliku o svijetu zasigurno ćemo naići na mnoštvo prepreka. Učenje značenja heksagrama neraskidivo je povezano s promišljanjem o svijetu. Promišljanjem sve počinje. Prije svega to se protivi kolektivnome sentimentu. Sve u našoj civilizaciji podvrgnuto je kolektivnome znanju. Svo je mišljenje poopćeno i ujednačeno. Dok svijet s jedne strane postaje globalno selo, što znači da milijuni ljudi misle isto o nekom problemu ili događaju. Ipak, sve je više pojedinaca koji svjesno iskoračuju iz toga mnoštva. Hotimično sumnjaju u sve što predstavlja mnoštvenu istinu. Ti su pojedinci zakoračili prema unutrašnjem. Osluškujući svoj unutarnji glas oni slijede taj poziv iz svoje unutrašnjosti. Intimni svijet je mnogo stvarniji jer je naš, osobni. Primjerice dijete ne poznaje sebe ni svoje biće, ali ga u školi uče Newtonovu teoriju gravitacije, ili geografsku površinu Kine. Tako sva djeca u sebe pohranjuju naučenu sliku o svijetu. Svoju, pak, potiskuju duboko u sebe. Newtonova je teorija bez sumnje značajna u razvoju kolektivnog nesvjesnog, da o značaju kineske civilizacije i ne govorimo. Ipak, naše malo dijete treba otkrivanje istine sebi, o njegovu tijelu, osjećajima, tajne skrivene u nesvjesnom prije svega. Istina koju to dijete mora otkriti, njegova je istina. Obojena njegovom osobom. Jer, ako je život skup iskustava, a stvarnost unutrašnja projekcija prema vanjskome svijetu, onda je svjetonazor neraskidivo povezan s intimnom slikom o svijetu. Nemoguće je stvoriti vlastitu sliku o svijetu kroz tuđe teorije i iskustva. Stvaranje slike počinje osamljivanjem, odvajanje od žamora vanjskoga svijeta, baš isto onako kao što su to alkemičari naučavali tijekom stoljeća.

Odvajanje od vanjskoga žamora dopušta našoj nutrini da ispuni našu tišinu. Tek u tišini čujemo žamor što nas iznutra ispunjava. Nemali se broj ljudi naprosto boje tog žamora. Smatraju to najstrašnjim

dogadajem koji im se uopće može dogoditi. Mnogima se dogodilo da ih je splet naizgled slučajnih i možda čak nesretnih okolnosti prisilo odvojiti se od vanjskoga svijeta. Tek su tada počeli osluškivati što se to u njima događa. Snovi postaju značajni dio našeg života. Slučaj više ne promatramo kao nešto što se nikako nije moglo predvidjeti. Postajemo svjesni podudarnosti. Cijeli naš život poprima neki dublji smisao. Postajemo svjesni svojih pravih talenata. Pojavljuje se spremnost davanja ljudima oko sebe. Pojava svih tih spoznaja polako ali sigurno mijenja nas u bolje i kvalitetnije ljude, jer ljudskost je nešto što gradimo i zaslužujemo, nismo je samo naslijedili prilikom rođenja.

RAZGOVOR ONKRAJ GOVORA

Prigodom razgovora sa sustavom običavamo upisivati točan datum te pitanje. Kad nekom od metoda, zbrajanjem štapića ili bacanjem novčića dobijemo šest crta heksagrama. U njima ćemo pročitati koje smo crte dobili te imamo li promjenjivih crta. Iscrtavši lik heksagrama crtamo drugi mijenjajući svaku promjenjivu crtu u njezinu suprotnost. Nacrtavši dvanaest crtica na papiru možemo prionuti potrazi za odgovorom. U najsveobuhvatnijem izdanju Ji đinga u Europi, a možda i šire "I Ching", proizašlom iz Eranos fondacije u Švicarskoj, koja je na učenjima Carla Gustava Junga još prije sedamdesetak godina započela projekt stoljeća, najcjelovitiji i najtočniji prijevod Ji đinga na engleski jezik., potražiti ćemo uputu o tome kako pristupiti odgovoru što smo ga upravo dobili. Prema Rudolfu Ritsemi, čelnom čovjeku ovoga projekta, naša dva heksagrama odgovora iščitavamo kroz desetak različitih slojeva značenja.

Slika situacije opisuje arhetipsku situaciju. U svakome je heksagramu ona središnja tvrdnja predskazanja. Ona je poput zemlje u koju su svi ostali dijelovi heksagrama utisnuti. Ime heksagrama jest prva riječ u tekstu slike. Ona nam opisuje situaciju te istodobno daje savjet o najefektnijem načinu djelovanja u kontekstu našega odgovora. Tekst se postavlja u dinamiku vremena te podcrtava ključne vrijednosti i djelovanje s kojime je povezano.

Slijedeći sloj značenja kojeg je moguće iščitati iz dobivenoga heksagrama je vanjski i unutarnji aspekt. Ovaj se aspekt konstruira ispisivanjem unutrašnjih trigrama. On nam analizira situaciju u našem pitanju u dinamičkom preplitanju vanjskih i unutarnjih elemenata kao i njihovih kvaliteta. On je istodobno i naš pogled na univerzalni kompas te daje uvid u mogući kontekst u suodnosu s predmetom našeg pitanja.

Kontraindikacije su također sloj značenja izveden iz unutarnjih trigrama a svrha im je pokazati nam što nije važno u našoj situaciji.

Scena stavlja sliku heksagrama u niz prema slikama prethodnih heksagrama. Smisao joj je kompletiranje akcije što ju u sjećanje doziva djelovanje izrečeno u situaciji pitanja. Ona nam sugerira da aktiviranje energije dobivenog heksagrama ovisi jedino o našem razumijevanju putanje u kojoj se upravo nalazimo. Jer naša je putanja ona koja nas vodi dostizanju našeg cilja jer je to nužni slijed događaja.

Oprečna definicija nudi ključ naše situacije prepoznajući središnje obilježje ili značaj ugrađen u naše pitanje. Ona taj značaj dovodi u opreku sa središnjim značajem heksagrama.

Pridodani znakovi pokazuju djelovanje upisano u naš heksagram kao potpuno odgovarajuće trenutnom taou. Oni opisuju na koji nam način to može pomoći u procesu realizacije te tao energije.

Tradicijski simbol opisuje sliku kao relaciju između simbola pripadajućih trigrama. Uspoređivanje kakvoće simbola trigrama u ovakvoj relaciji proizvodi osobiti pogled na vlastito djelovanje. On nam daje uvid u ideal čin cu u datoj situaciji. Princip čin cu značio bi svjesno usklađivanje s našim taom pomoću odgovora. Odgovor je poput kompasa. Onome koji pita pokazuje uzvišeniji pogled na naš život te djelovanje u suglasju s našim taom umjesto da slijedimo jednostavno svoje želje. Primjerice, ako smo u odgovoru sagledali perspektivu kao strastveno željenu ili, pak, neželjenu, čin cu nas uči da je odgovorom dobivena putanja u skladu s našim taom te da nam valja na život i njegove želje gledati iz jedne više perspektive. Uzvišeniji pogled nosi mirniji suživot s taom. Prepušteni taou mi prihvaćamo putanju svjesni da se možda naše želje neće ispuniti, ili da ćemo možda biti čak i žalosni zbog toga. Ipak, gledajući dalje u perspektivu naše putanje to će nam donijeti mirniji i spokojniji život. Život u suglasju s taom veliko je postignuće kineske civilizacije. Sagledavajući svoju životnu putanju Kinezi poimaju tao kao optimalni životni put. Mudrost ovoga prepuštanja osniva se na spoznaji da je nemoguće provesti dug i relativno normalan život bez dobrih i loših iskustava u otprilike istome omjeru. Duhovni izvor te spoznaje izvire iz ravnomjernosti suprotstavljenih principa tai đia. Onaj što djeluje u skladu s taom zna da je mjera pozitivnih i negativnih iskustava unaprijed izmjerena i utkana u životnu putanju. U svaku životnu putanju. Energetsku rijeku njegova života. Prihvaćajući odgovor što ga je primio od Ji đinga on nastoji ploviti sredinom svoje životne rijeke. Uхватiti ritam mijene između iskustava, nikad ne zaboravljajući cjelinu. Zna da su ugodni trenuci rijeke života tek tren. Ne povodi se za užicima. Zna da su stresne situacije samo druga strana istog novčića na kojemu su i užici. Pretjerano predavanje užicima neminovno donosi samo žaljenje kao plod neželjenih događaja. Onih što samo čekaju vrijeme pogodno za svoju materijalizaciju. A i oni su samo tren i ništa više.

Tradicijska slika proširuje ključni značaj i kakvoću slike. Ona analizira sliku suodnosa između jin i jang crta. Međuodnosa čvrstih i propustljivih crta na odgovarajućem mjestu.

Promjenjive crte nam pokazuju mjesto dodira s psihičkim silama. One govore o pravcu u kojem se odvija djelovanje, kao i uvid u moguće posljedice našega djelovanja.

Pridodani heksagram daje nazrijeti kako će se naša situacija nadalje razvijati. On je slika potencijalne budućnosti. Mijenjajući put i način djelovanja mijenjamo i ovaj potencijal.

Ritsema nam je predočio slojevitost značenja jednoga heksagrama. Ukazao nam je na to što i gdje što treba tražiti. Vratimo se sada našem odgovoru. Nakon što smo postavili pitanje pred nama su se našla dva heksagrama kao odgovor. Oba su heksagrama dio jednog jedinstvenog odgovora. Svo naše nastojanje na stvaranju slike te dubljem i intimnijem razumijevanju slike upisane u heksagram sada treba primijeniti. Heksagrami, trigrama, promjenjive crte nam same po sebi neće odgovoriti na pitanje. Točnije samim

čitanjem opisa heksagramske slike, ili, pak, teksta promjenjive crte ne uključujemo svoj unutrašnji mehanizam. Znači mi ne možemo mehanički pročitati odgovor iz knjige. Čineći tako odgovor će nam izgledati nejasno i konfuzno. Odgovor će nam postati jasan tek onda kad uvrstimo svoje unutrašnje slike heksagrama u onaj što se kao odgovor našao pred nama. Dakako, da se i tekst promjenjivih crta također metabolizira. I njegovo je značenje organsko. Kako bi to Ritsema rekao mjesto dodira s aktivnim psihičkim energijama. Razumijevanje odgovora plod je stvaranja onog mosta između svjesnog i nesvjesnog u nama o kojem smo već bili govorili. Bez osobnih metaboliziranih iskustava svake slike heksagrama, kao i trigrama te crta gotovo ništa nećemo razumjeti. Bez te unutrašnje povezanosti svjesnog i nesvjesnog teško da ćemo moći proširiti svijest do te granice da bismo mogli sagledati putanju o kojoj nam govori odgovor. Jer dobiveni odgovor sam po sebi budi sjećanje na postojanje tog mosta. On nas trenutno dovodi u stanje proširene svijesti. U odgovoru je slika putanje, odnosno taoa u djeliću trenutka i situacije na koju se odnosi pitanje. Razumijevanje taoa podrazumijeva proširenu svijest. Uzdizanje iznad postojeće razine postojanja. Kako inače razumjeti značaj svjesnog usuglašavanja s putom. Kako prihvatiti neumoljivi sud upisan u odgovor. Kako razumjeti smisao našeg bivanja na nekom dijelu životnoga puta. Ništa se od svega toga neće dogoditi ako mehanički čitamo odgovor u knjizi. Povišena svjesnost može na trenutak potaći titraj unutrašnje vizije pred našim očima. Mi vidimo, ili znamo sasvim jasno kamo idemo, što hoćemo, zašto to hoćemo i tako dalje.

Postoje doduše, trenuci kad nam je svijest prirodno proširena. Kako su to već odavno otkrili svećenici Šang dinastije, a spominje se i u tekstu mnogih promjenjivih crta. Ima vremena kad je lakše komunicirati s onostranim. Ritam je promjena u svemu očit. Sve ima svoj pozitivni i negativni trenutak. Tako je i s postavljanjem pitanja Ji đingu. Kako bismo lakše i bez dvojbi razumjeli odgovor dobro je uvijek prije početka razgovora upitati u kakvom smo sada trenutku. Zapravo je to ona ista praksa o kojoj smo već govorili. Uvodno raspitivanje o situaciji pruža nam mogućnost uvida u aktualni svemirski trenutak.

SINERGIJA PITANJA I ODGOVORA

I premda se to čini doista vrlo jednostavnim, ipak, to je prilično složen zadatak. Ji đing je sustav stvoren da odgovara na pitanja. Duboka je metafizička potka u takvome sustavu. Jer onaj koji nije spreman ne pita. Jednostavno, zar ne? Naša su pitanja odraz naše duhovne, mentalne, osjećajne i tjelesne stvarnosti. Po pitanjima je razvidno u kojoj se etapi puta sada nalazimo. Dakle, ako ne pitamo sustav nam neće odgovoriti! Ovo je vrlo važno zapamtiti. Jer kad nam je odgovor vrlo važan zbog neke odluke skloni smo zaboraviti na tu činjenicu. Nerijetko nam se odgovori čine samostalni od naših pitanja. Odgovor što smo ga dobili uvijek je odgovor na postavljeno pitanje. Pa kako onda postaviti pitanje koje će nam razriješiti dvojbu?

Prije svega treba postati svjestan sadržaja onoga o čemu se raspitujemo. Različitost onoga što nas zaokuplja određuje različitost pitanja odnosno pristupanja odgovoru. Kao što smo već rekli, heksagramske slike su nemirne. Njihova je bit gibanje u vremenu. Tako one po svojoj biti pokazuju neku vrst energetskoga titraja koji traje kroz vrijeme. O nama ovisi što od tog titraja želimo spoznati. Jesu li to putovanja u udaljene krajeve, završavanje fakulteta, osvještavanje nesvjesnih emocija ili, pak, postajanje cjelovitom osobom. Postavljajući pitanje mi nešto želimo. U tu je želju svjesno ili nesvjesno utkan i cilj. Željeli bismo nešto biti i postati, doseći, spoznati. Heksagramski lik nam stoga pokazuje put. No to, dakako nije cesta što ju mehanički gledamo ispred sebe koračajući po njoj. Put su i osjećaji osobito oni što ih potiskujemo u nesvjesno. Naš put ili tao čine i negativna iskustva, nešto što nikako ne želimo. Sva su ta iskustva dio našeg titraja. Otuda nam je teško jasno imenovati cilj koji želimo postići. Jer cilj je dijete svrhe. Bez sagledavanja sebe i svojeg života iz više perspektive ponekad ne razumijemo zašto smo tu. Kako onda razumjeti što zaista želimo, kamo smo se uputili. Moramo uzdići svoj pogled u širinu i visinu kako bismo razumjeli bolje smisao svojeg bivanja za Zemlji. Poput planinara što na vrhu planine promatra dolinu pod svojim nogama. Tada su nam i ciljevi jasniji. Kao što planinar s visine jasno vidi put kojim treba proći kroz dolinu, tako i mi jasnije razumijevamo pojedine etape svojega života.

Općenito naša pitanja mogu biti mentalne, tjelesne, osjećajne ili duhovne naravi. Ona proizašla iz mentalne sfere plod su stanja u kojem je trenutno naš um. Racionalne su naravi, usmjerena obično k nekom cilju kojim se bavi naš um. Mogu to biti karijera, uspješnost, posao, novac, ugled. Ili možda šire interesne sfere kao politika, društvo, strategija. Tjelesna su povezana s našim bivanjem u prostoru. Pa, dakle, podrazumijevaju naše raspitivanje o mogućem kretanju, putovanju, stjecanju materijalnih dobara, dodiru s drugim osobama i tako dalje. Pitanja proistekla iz naših osjećaja uglavnom se bave pozitivnim i negativnim emocijama. No isto tako to mogu biti raspitivanja o nesvjesnom, blokadama, potiskivanju, zacjeljivanju, ljubavi, razumijevanju, te fluidu iz kolektivnog nesvjesnog. Najsveobuhvatnija su ipak pitanja proistekla iz naše duhovne sfere. U njima su sadržani razlozi svih ostalih vrsta pitanja. U njima su sva pitanja i nijedno u cjelini.

Vrst našega pitanja priprema našu svijest na odgovarajuće tumačenje odgovora. Točnije, heksagramskih slika upisanih u odgovor. Raspitujemo li se o gibanju kroz prostor, primjerice, tada ćemo sliku odgovora promatrati prije svega kroz prizmu pokreta. Gibanje energije upisano u heksagramsku sliku bit će upravo onaj dio arhetipske cjeline kojoj ćemo posvetiti pažnju. Ako je naše pitanje emocionalne naravi u odgovoru ćemo promatrati simboliku povezanu s odgovarajućom heksagramskom slikom i tako dalje. U svakom je pitanju prikriven odgovor. U svakome je odgovoru skriveno novo pitanje. Osvještavajući narav pitanja mi osvještavamo smisao i cilj onoga o čemu se raspitujemo. Upravo je stoga postavljanje pitanja tradicionalni ritual. Savjetuje se postavljati pitanje u stanju potpunoga unutrašnjega mira. Povuci se od vanjskoga žamora. Dobivši odgovor te posežući za svojim intimnim slikama heksagrama, mi aktiviramo svoj unutrašnji stroj. Negdje duboko u nama budi se sjećanje na postojanje dodira između svijesti i nesvjesnog. Svijest se širi. Proširena svijest potiče odgovarajući titraj što budi viziju. Naš djelić taoa.

Vratimo se našem odgovoru što stoji pred nama. Već smo govorili o slojevitosti odgovora što ga je moguće pročitati u jednome heksagramu. Pretpostavimo da smo, slijedeći uputu o sustavu pročitali tekst slike heksagrama, potom smo pogledali unutrašnje trigrame, iščitali što je suprotno temi našeg pitanja, bacili pogled na svemirski kompas i razumjeli kamo se to naša situacija kreće. Razumijemo kako bismo trebali djelovati. Slijedimo crte. Razumijemo gdje ima energije u crtama. Zatim pogledamo projekciju događaja, u drugi heksagram, mogući ishod, odnosno cilj. Ako malo promislimo o slici što se ukazuje pred nama zasigurno ćemo uočiti jednu vrlo zanimljivu činjenicu. Upute o radu sa sustavom iskazuju mnoštvo slojeva koje je moguće pročitati iz prvog heksagrama odgovora. Drugi se heksagram čini gotovo neiskorištenim. U prvome heksagramu iščitavamo vanjski i unutrašnji aspekt, u drugome ne. U prvome čitamo kontraindikacije, u drugome ne. U prvome pratimo promjenjive crte i njihove pozicije te kakvoću, u drugome ne. Malo je vjerojatno da se drugi heksagram u našem odgovoru nalazi tu samo kako bi skicirao potencijalnu mogućnost ishoda situacije. Ji đing je suviše sažet. Isuviše se slojeva značenja iščitava samo iz jedne crte u odgovarajućoj poziciji da bi cijeli jedan heksagram odgovora pokazivao samo potencijalnu budućnost. Dakako da drugi heksagram pokazuje potencijalnu budućnost. Ali to je samo jedna od njegovih funkcija.

SUBJEKTNA I PREDIKATNA POZICIJA HEKSAGRAMA

Dopustimo sada sebi mogućnost da je Ji đing zagonetka koju treba razriješiti. Tajna što čeka da bude otkrivena. Razumjeti odgovore upisane u slike heksagrama znači razotkriti misterij. Premda ovakva misao djeluje zavjerenički i izazovno to je ipak samo daljnje razvijanje našeg opusa. Jer, zadatak nam je stvoriti most između svjesnog i nesvjesnog. Pronaći ključ dešifriranja sustava. Svoj intimni ključ. Prisjetimo se sada definicije Ji đinga kao jezika. U mnogočemu sustav Ji đinga slijedi univerzalne zakonitosti jezika. Već smo rekli da je višeznačnost heksagramskih slika moguće usporediti sa slojevitim mnoštvom značenja jedne riječi. Ili bolje rečenice. Jer, jedna heksagramska slika nikako i ne može biti prevedena kao jedna riječ. Ona se može opisati samo nizom rečenica. Najtemeljnije vrijednosti prijenosa informacije u rečenici su subjekt i predikat. Točnije rečeno, subjekt i predikat su ključne riječi. U svakoj je rečenici potreban subjekt i predikat kako bismo uopće mogli prenijeti informaciju sugovorniku. Bez sinergije između subjekta i predikata u rečenici sve što govorimo bilo bi nerazumljivo. Besmisleni niz misli, htijenja, želja, osjećaja... Subjekt opisuje nositelja radnje, tko i što nešto čini. Predikat opisuje radnju, što se i na koji način čini. Zajedno čine najstarije i najraširenije jedinstvo što ljudima omogućava međusobno komuniciranje, rečenicu. Pođimo dalje, pred nama se u odgovoru nalaze dvije slike. U jednom tako sofisticiranome sustavu, kao što je to Ji đing, je naprosto nemoguće povjerovati u slučajnost. Nije, dakle, slučajno što odgovor čine dva heksagrama. Jedinstvo suprotnosti. Najtemeljniji zakon svih učenja povezanih s ovim sustavom je jedinstvo suprotnosti. Dvojnost, prisutnost dvaju suprotnih elemenata u međusobnome

prožimanju. Dvije temeljne značenjske riječi u rečenici i dvije heksagramske slike. Ova se podudarnost ne može shvatiti kao slučajna

Različiti jezici različito vrednuju subjekt i predikat. Nekima je subjekt prvi i temeljni izraz, drugima je to predikat. Sjetimo se sada što su to u biti heksagramske slike. Energetski titraj u neprestanome gibanju. Kretanje. Što bi to u sustavu kao što je Ji đing moglo biti temeljna vrijednost. Sasvim sigurno predikat. Otuda prva heksagramska slika govori o kakvoći gibanja. Njezina nam slika pokazuje na koji se način giba aktivna energetska supstancija povezana s našim pitanjem. Kako će se događati promjene. Kojom brzinom će se događati. Tako za prvu sliku odgovora možemo reći da se nalazi u predikatnome položaju. Druga slika opisuje što će se to na taj način gibati. Ona govori o kojem se djelovanju radi. Što se to događa. Kakve je vrsti. Ovo je subjektni položaj heksagramske slike. On nam imenuje okosnicu zbivanja. Na taj se način dva heksagrama, dvije slike stapaju u jedan jedinstveni odgovor. Mogli bismo reći $a + b = c$. Znači, stapajući se u jedan odgovor one tvore treću vrijednost. Odgovor je sinergetski plod obiju slika. Svaka je heksagramska slika djelić jedinstvene jednote. Svaka u sebi sadrži jedinstvo odgovarajuće cjelini. Poput zrake sunca, što u jednom majušnome svojem titraju sadržava svo blještavilo sunca cijeloga. U svakoj od tih slika je i subjekt i predikat. O poziciji što ju heksagram zauzima u našem odgovoru ovisi koji njen aspekt ćemo iščitavati. Koji ćemo djelić veličanstvene jednote uvrstiti u našu jednadžbu. U naš preplet značenja.

Sud i komentar događaja iščitat ćemo kao rezultat spoja dvaju heksagrama. Ni jedna ni druga slika sama po sebi nisu odgovor. Odgovor je skriven u sintezi obaju slika. Njihovom metafizičkom preplitanju. Predikatno i subjektno mjesto heksagramske slike dva su neraskidiva elementa koja svojim spajanjem tvore treći element, odgovor. Same heksagramske slike čine potencijalnu mogućnost u odgovoru na naše pitanje. Znači spajanjem heksagrama u jedan jedinstveni odgovor mi smo dobili odgovor o potencijalnim mogućnostima povezanim uz naše pitanje. Stvarna mogućnost realizacije tih potencijala skrivena je u crtama. Položaj i značaj crte dodatno opisuju mogućnost ili nemogućnost realizacije potencijala. Kao što heksagrami čine jedan jedinstveni odgovor tako i crte i jednog i drugog heksagrama daju odgovarajući uvid u razloge ili karakter onoga što će se realizirati i zašto je tomu tako.

1. heksagram odgovora	2. heksagram odgovora
PREDIKATNI POLOŽAJ	SUBJEKTNI POLOŽAJ
Na koji će se način nešto dogoditi Kojom brzinom Kakve je naravi događaj Kakvoća gibanja	Koje djelovanje Što se događa

Pogledajmo kako to izgleda u slijedećem primjeru. Pitanje je postavila ženska osoba raspitujući se o karakteru svoje emocionalne veze. Odgovor je glasilo: 53. / 24. Preskočit ćemo opće poznate metode pristupa iščitavanja odgovora. Primijenimo metodu predikatnog i subjektivnog položaja heksagrama. Prvi heksagram u ovome odgovoru ovdje pokazuje kakvoću gibanja, način na koji će se nešto događati. Prvi je heksagram odgovora 53., a njegova slika opisuje kao polagano, stupnjevito, prodiruće, sigurno gibanje. Drugi heksagram ovoga odgovora pokazuje što to napreduje. Ovdje je to opisano kao dvadeset i četvrti heksagram Povratak. Znači: polako i sigurno približava se povratak na početno stanje, točku početka ove veze. Međutim pitanje je glasilo: kakva je to veza? To bi značilo da je ovaj odgovor opis te veze. Bio bi to obrazac. Odgovor bi tada značio: ova je veza neprestano na rubu. U permanentnom počinjanju i okončavanju. Upravo takva njena narav omogućava partnerima dublje sagledavanje istine o njima samima, te karakteru veze same. Čineći tako oni malo pomalo izgrađuju sebe u bolje i kvalitetnije ljude. Ovo su potencijalne mogućnosti. Zavirimo sada u promjenjive crte kako bismo shvatili što se to događa. Treća crta 53. heksagrama govori o razdvajanju, skretanju s puta, nesretnim okolnostima. Treća crta 24., pak, o čestim povratcima. Drugim riječima, relacija između to dvoje ljudi neprestano ponavlja iste matricne greške dovodeći vezu na vječni početak. Peta crta 53. heksagrama govori o nagrađenoj upornosti i ispravnosti, sretnim okolnostima, te cilju koji nadilazi naša očekivanja. Što će to nadići naša očekivanja kaže nam peta crta 24. heksagrama: govori o uzvišenom cilju, radu na promjeni sebe. Znači radeći na sebi, otkrivajući uzroke problema u sebi, ovaj par dotiče najdublji smisao svake veze: unapređivanje oba partnera prema cjelovitosti. Naposljetku šesta crta 53. heksagrama govori o dostizanju najviših duhovnih vrednota, a šesta 24. o nedaćama, povredama, greškama, teškom porazu i skretanju sa staze ispravnosti. Znači u svojoj ishodišnoj točki relacija između ovo dvoje ljudi zasigurno doživljava slom. Duboke povrede, osjećaj poraženosti. Nisu isključene ni promjene partnera u nekom kraćem periodu. Ipak, ovo je obrazac događanja. To je trenutak kad se veza opet vraća na početak. I tako unedogled. Potencijale ove situacije potvrđuju i promjenjive crte. Tako možemo reći da se energija u potpunosti iskorišćuje. Veza ostvaruje svoj puni potencijal.

Potražimo sada komentar i uputu o djelovanju sustava. Komentar i uputa o djelovanju u ovoj relaciji smješten je u srazu između dvaju heksagrama. On kaže: izvor koji povezuje ove ljude skriven je. Moguće ga je vidjeti samo u vremenima početaka i svršetaka. Znači izvor ne bi bio vidljiv kad ova veza ne bi neprestano bila na rubu svojega postojanja. Uputa o djelovanju nam kaže: mirno prihvaćati situaciju. Ne treba se vezati uz slijed vanjskih događaja. Graditi zajedništvo na najdubljem izvoru. Raditi na sebi i dopuštati situaciji da sama prirodno napreduje prema svojem kalupu u nesvjesnom.

Uzmimo sada za primjer odgovor na jedno duhovno pitanje: Jesam li na pravome putu? Odgovor je glasilo **61.** heksagram Uvid i **42.** heksagram Uvećanje. Šezdeset i prvi heksagram opisuje djelovanje okrenuto prema unutrašnjemu osvještavanju. Osvjetljavanje unutrašnjega središta situacije. U svojoj predikatnoj poziciji opisuje sliku unutrašnje prožetosti. Četrdeset i drugi u subjektivnoj poziciji opisuje što se to događa i kaže uvećavanje, dobitak. Dakle, najopćenitiji odgovor glasi dobitak unutrašnje prožetosti.

Jasno je, stoga, da odgovor potvrđuje pozitivni potencijal situacije. Pogledajmo sad što govore crte o materijalizaciji potencijala. Druga crta šezdeset i prvoga heksagrama govori o pozitivnom odgovoru što ga istovjetno polučuje od istovjetnoga. U predikatnoj poziciji opisivao bi onu vrstu odjeka što ga polučuje zov istovjetnosti. Druga crta četrdeset i drugoga heksagrama opisuje kornjačine oklope. Znamen toliko značajan za uvid i duhovni rast. Znači u subjektivnoj poziciji slika nam dobitak uvida. Uvida kao dopuštenog pogleda u nesvjesne predjele nas samih. Postojanje snažne energije uviđanja. Znači i crte potvrđuju potencijalnu mogućnost upisanu u heksagrama. Znači sustav je najpotvrđnije odgovorio na pitanje. Gotovo da i ne možemo zamisliti izravnijeg odgovora. Dajući uputu o djelovanju sustav kaže kako će se put dalje razvijati. Na koji način. Pa tako kaže: put se sastoji od mnoštva uvida. Točnije rečeno, životna putanja što ju slijedi osoba koja pita odvijat će se kroz niz nesvjesnih izbora. Odabranih na nekom dubljem i trenutno nespoznatljivom nivou. Te izabrane situacije nose u sebi onu osobitu skupinu iskustava potrebnu toj osobi da uvidi istinu. Ona će ih osvještavati putem uvida. Shvaćajući svaki put koliko je putanja kojom se kreće najdragocjeniji dar što ga je mogla dobiti iz onostranog.

Uzmimo sljedeću prognozu kao primjer: pitanje je postavljeno prije više godina a odnosilo se na rat u Hrvatskoj. Glasilo je: Hoće li grad Zagreb biti napadnut? Odgovor je glasilo **44**. Iskušenje i **1**. heksagram Kreativna sila. Četrdeset i četvrti heksagram u predikatnome položaju govori o problematiziranju nečega što predstavlja slabost u odnosu na naše pitanje. Prvi heksagram u imeničnoj poziciji govori što će se to problematizirati. Kako prvi heksagram opisuje sudbinsko djelovanje, nešto što je situaciji našeg pitanja imanentno time je slika opisala nezaustavljivo djelovanje. Tako se ovdje može reći da će se dogoditi nešto što je ili sudbina, ili je uzročnik toga djelovanja posijan davno prije, no dugo vremena sjeme toga djelovanja nije proklijalo. Sada nastupa nagli rast te slabosti. Prva crta pokazuje sam početak. Znači očekujemo trenutak klijanja. Pitanje je bilo postavljeno točno godinu dana prije nego se taj napad na Zagreb zaista i dogodio. U spomenutom primjeru su promjenjive crte potvrdile realizaciju potencijalnih mogućnosti datih u odgovoru.

SJENA I JI ĐING

Jedno od zala što spopada tragaoce po ovo drevnom sustavu je bujanje ega. Uzdignuti pogled što ga godinama sustavno gradimo kroz prognoze ima svoju negativnu posljedicu. Nakratko pomislimo da smo nadljudi. Sav nam se život čini pod nogama. Tako počnemo misliti da sve o svemu moramo znati. Da nam je sav svemir u džepu. To je dakako iluzija našeg ega. Nitko i ništa nema svo znanje ovoga svijeta. Svatko od nas ima samo komadić neba. Svoj komadić. Sve na svijetu ima svoje naličje. Drugu stranu medalje. Tako i naš pogled na svijet kroz odgovor. Isto kao što ima i svoju posljedicu. Tako i krivi pristup odgovorima. Nabujali ego i nadmeni pristup uskoro nam zatvori vrata. Mi jednostavno više ne razumijemo jezik kojim sustav priča. Odsječeni smo. Naš je ego izgradio svoj sustav moći na kontroliranju stvarnosti uz

pomoć odgovora sustava. Izgubivši dodir vrlo brzo gubi tu sigurnost. U kratkome vremenu mi smo u panici. Ali svaka je greška poput gorke pilule što je treba popiti zbog zdravlja. Panika i nesigurnost vraća nas opet pravome stavu. Dijalog je opet moguće uspostaviti

Sljedeće iskušenje što tako često spopada tragaoce po ovom sustavu je opsesija. Vezujući se za neku situaciju, ljude ili osjećaje mi iznova i iznova postavljamo jedna te ista pitanja. Očekujemo ispunjenje naših želja. Kao da smo zakoračili u prazno. Zaboravljamo usuglašavanje s taoam. Zaboravljamo da se cilj naše životne rijeke nalazi negdje u nesvjesnom. On nikako nije neki određeni rezultat. Mi prestanemo tragati za istinom. Snagom svojih nečistih emocija priželjkujemo jedan vrlo određeni rezultat. Nismo ni primijetili razliku, a već smo u kavezu opsesije. Strast postignuća zatamnjuje nam pogled. Ne treba niti reći da smo se pritom sasvim zatvorili. Ni ljubav, ni istina ni radost ne mogu više k nama. Sputani u kavezu mi nezaustavljivo patimo. Kako se riješiti tog nezvanog suputnika? Rješenje toga problema je vrlo jednostavno. Otpuštanjem. Odustajanjem od želja. Odustajanjem od bitke za cilj. Cilj nam opet mora biti plutanje središnjicom naše životne rijeke. Odvajanje od spruda o koji smo zapeli. Najbolje je prepustiti se bez vezivanja za rezultat. Neka nas rijeka nosi. Jer cilj je misterij koji još nismo otkrili. Ponekad je priroda opsesije vrlo jaka. Povezana je s nama neprihvatljivim porazom, ili gubitkom dragih osoba, ili statusa, imanjanja. Bolje je prihvatiti taj gubitak ili poraz nego živjeti u kavezu opsesije. Ova vrst opsesije osobito je vidljiva u dugogodišnjim vezama između ljudi. Strah od gubitka veze veže ljude godinama u krugu pakla. Bolje je prihvatiti gubitak. Reći sebi: ako je ta osoba zaista dio moga puta bit će i poslije toga tu kraj mene. Oslobođanje od opsesije donosi mir i dublje te smislenije odnose. Buđenje iz opsesije ponekad je burno i dramatično. Ponekad je to dramatični događaj koji nismo predvidjeli, koji nikako nismo željeli. Život nam je time jasno pokazao koliko smo sapeti u kavezu. Slijedi kaotično stanje svijesti. Skup slika kojima smo omotali našu svijet pokazuje se prijetvornom. Buđenje svijesti je dramatično. Sve što smo stvorili u nesvjesnoj namjeri za kontrolom našeg života i naravi u tim trenucima radi protiv nas. Dva lica svijeta prisutna su uvijek i svuda. Tako je i u Ji đingu. Točnije u putovanju kroz njegova prostranstva. Kada smo postigli otvaranje, uspostavili sustav slika, začeli naš opus, prepustili se sustavu da nas vodi, upustili smo se u nevjerovatnu avanturu. Ta avantura ima svojih pozitivnih ali i negativnih lica, a to je otvorenost utjecajima iz nesvjesnog. Kako nam je prepuštanje glavni preduvjet za napredovanje kroz ta prostranstva, tako su negativni utjecaji iz nesvjesnog dostupniji našoj svijesti nego što bi to inače bili. Fluid lakše i bez prepreka teče iz nesvjesnog u svijest i dokazuje svu svoju nadmoć nad našom sviješću. Potpuno je obuzima, oboji svojim slutnjama. Nema ništa razornijeg za razum od slutnje. Slutnja aktivira sve obrambene mehanizme organizma i tada naš organizam zna biti u stanju potpune uzbune. Od presudne je važnosti za našu psihu u takvim trenucima zadržati svjesnost o trenutku, fazi procesa kroz koji prolazimo. Ponekad je to jako teško. Osobito ako smo u svojem radu uznapredovali te otvorili kanal prema kolektivnom nesvjesnom. Naša osjetljivost na fluide u kolektivnom nesvjesnom može nam donijeti ogromnih nedaća. Sumornost, nezadovoljstvo, depresiju. Ključ za rješavanje takovoga stanje ipak je u našim rukama. To je Ji đing sam. U takvom će nam stanju on jasno pokazati put. Rastjerati tmurne oblake.

Još jedno iskušenje očekuje na našem putu je ovisnost. Naša sposobnost da situaciji vidimo iz više perspektive dopušta nam mirniji pogled na stvarnost. A stvarnost i ne mora biti lijepa. Može biti mučna. Dapače, izrazito mučna. U potrazi za smislom i mirom okrećemo se sustavu. Tamo tražimo utjehu. On nas tješi. Kazuje nam kako treba gledati na to što nas okružuje. I mi jednostavno postanemo ovisni o toj utjesi. Ne možemo zamisliti dan bez odgovora. On nam je poput zraka što ga udišemo, poput hrane ili vode. Nikamo i ne idemo ako prije nismo upitali za uputu ili moguću projekciju događaja. U takvom je slučaju najbolje odložiti naš pribor, novčiće ili štapiće na neko vrijeme. Svjesno se odvojiti od Ji đinga na neko vrijeme. Svjesno podnijeti žrtvu. Jer ovaj sustav služi ispravljanju naših mana, ne njihovu osnaživanju. Ji đing nije surogat života. On nije zamjena za iskustva koja moramo steći. Nije stoga, dobro odgovorima zamijeniti životni doživljaj. Svrha njegova postojanja sigurno nije sanjati a ne živjeti. Razvivši našu viziju mi doživljavamo intenzivni doživljaj potencijalne stvarnosti. Jasno je da se stoga snažno emocionalno vežemo uz tu sliku. Snaga tog doživljaja čini da ponekad zaboravimo živjeti. Jer, snaga te slike je toliko jaka da i nemamo želje to proživjeti. To je osobito očito kad nam slijede negativna iskustva. Mi ih namjerice izbjegavamo. Tražeći u Ji đingu zaštitu. I nesvjesno mi ga počnemo doživljavati kao živo biće.

I tu nailazimo na najveće zlo što spopada tragaoce po ovome sustavu. Iskušenje personifikacije. Ji đing počnemo doživljavati kao živi duh. Kao osobu. Ne ulazeći sad u okultističku raspravu reći ćemo samo da je to loša praksa. Kao da gledamo u sunčev odraz u jezeru umjesto sunca samog. Ji đing je sredstvo komunikacije. Njegova je svrha doticaj s našim taom. Naš je tao jedinstven s našim najvišim bićem. Personificirati ili osobiti sustav znači usmjeriti se nižim dijelovima nas samih. Kako smo već rekli stvarajući sliku heksagrama mi unosimo svjetlo u nesvjesne dijelove našeg bića. Ako smo pritom usredsređeni na našu podsvijest mi joj na taj način dajemo osobiti značaj. Ne osporavajući mogućnosti arhaičkog dijela našeg mozga niti moći što tamo počivaju, treba reći da je takva praksa samo djelić nas samih. Necjeloviti djelić. Usmjeravajući se, naprotiv, najvišem svojem biću mi se usmjeravamo cjelovitosti. Jedinstvu božanske cjelovitosti. Usmjerenje nižim dijelovima nas samih vodi nas moći. Moći skrivenih u podsvijesti. Usmjeravanje najvišem dijelu nas donosi nam istinu, radost i ljubav. I istina i radost i ljubav su moći. No moć sadržana u istini, radosti i ljubavi samo je njihov djelić. Osim moći one su i mir i sloboda i razumijevanje i smisao i dostatnost i još nebrojeno mnogo toga.

III. Cilj

ČEMU SVE TO

Pravi cilj našeg rada sa sustavom je mijenjanje nas samih. Promjena nas samih u bolje ljude je svrha njegova postojanja. Mijenjajući sebe mi mijenjamo i okolnosti svojega života. Promjena u nama neminovno mijenja putanju našega života. Slijedeći upute dobivene u odgovorima mi svjesno usklađujemo sebe s našim taom. Uskladivši se s našim taom otkrivamo značaj duhovnih učenja. Primjenjujući ta učenja živimo punijim, cjelovitijim životom. Postajući cjelovitije osobe. Svjesne svojih skrivenih potencijala. Pozitivna duhovna učenja postaju naš željeni cilj. To, dakako, ne znači da će iskušenja na našem putu sasvim nestati. Ipak, pozitivni duhovni ideal postaje prioritet u životu. Mi želimo činiti dobro. Želimo postati još bolji. Što bolji želimo postati to jasnije vidimo gdje griješimo. Nitko nas ne mora podsjećati na naše dužnosti i obveze. Mi ih naprosto želimo ispuniti. Uočavamo protijek energije. Postajemo duboko svjesni da svaka propuštena prilika je poput bisera bačenog u smeće. Što je više smeća veća je neravnoteža. Neuravnotežena situacija zasigurno nas može odvesti neželjenim posljedicama.

Sjetimo se kako je to Krist govorio: ne čini drugome ono što ne želiš da drugi tebi čini. To je bilo prije dvije tisuće godina. Koliko je ljudi zaista primijenilo ovaj jednostavni naputak na sebi tijekom svakoga dana, svakoga sata, svakoga trenutka dosljedno onako kako je rečeno. Koliko smo puta kad bi netko u nama probudio bijes bili dovoljno svjesni da kažemo sebi, sve je to u redu ali ja to neću vratiti drugoj osobi, jer ne želim da to meni netko drugi čini. Ili kad netko od nas nešto zahtijeva, koliko bismo bili spremni dati a ne pitati što ćemo mi dobiti zauzvrat. Jednostavno stoga što i mi želimo da nama netko nešto da i ne pita za povrat. Primjera je mnoštvo, a prakse gotovo da i nema. Pruža nam se mogućnost da nešto uzmemo, primjerice na cesti ispred nas stoji novčanica od tisuću njemačkih maraka. Da li tada pomislimo da sam ja izgubio taj novac volio bih da me tu i dočeka kad ga budem potražio, ili pomislimo to je sjajna prilika jer, ne uzmemo li je mi, uzet će je netko drugi. Bojim se da bi većina učinila ovo drugo. Ili bolje: koliko puta u nekoj teškoj situaciji koja nas guši, pomislimo, to mora da je povrat onoga što sam ja drugima činio. Nije lijepo, slažem se, vrijeme je da i ja drugima to prestanem činiti. Taj jednostavni naputak, naputak o kolanju energije, uzroku i posljedici, davanju i povratu, toliko je univerzalan, da bi samo njegova dosljedna primjena u našem životu bila dovoljna za velike promjene. Jer, jedno je misliti da činimo, a drugo ono što zaista činimo.

Kako smo već rekli stvarnost je projekcija naše unutrašnjosti. Mijenjajući sebe mi mijenjamo okolnosti u kojima živimo. Mijenjaju se i ljudi što se nalaze u našoj okolini. Prije svega se mijenjaju iskustva koja trebamo steći. Ozbiljno primijeniti odgovore Ji đinga znači ne tražiti uzrok nevolja izvan nas. On je uvijek u nama. Imamo li problema, baš krasno, vrijeme je zadubiti se u sebe i razriješiti problem. Svaka promjena počinje s promjenom u nama. Sve je oduvijek bilo u nama. Sva prostranstva, sve želje, svi ciljevi. Svi doživljaji, sva učenja. Umjesto da se ljutimo neusporedivo je kvalitetnije za nas same pokušati razumjeti. Razumijevanje je put kojim polako uključujemo sve oblike pojavne stvarnosti oko nas u jedan jedinstveni sustav. Poput maloga djeteta mi sjedimo na pješčanoj dini života i slažemo kockice date nam

pojavne stvarnosti u jednu sliku. Ta slika s vremenom može u sebe primiti i sve opreke pojavnoga svijeta. S vremenom možemo razumjeti i naše protivnike. Razumijemo ljudske ludosti, mane, nedostatke. Ukratko sve što je ljudsko nije nam strano. Svjesno primjenjivanje empatije povezane s neprestanim radom na sebi samima djelatno širi okvir svijesti. Nasuprot pasivnomu učenju kojemu je cilj prikupiti tuđa iskustva, pasivno uzeti tuđe misli, ovo je aktivno. Ono ne teži prikupljanju činjenica i zaključaka, već mijenjanju našeg pogleda na život. Pasivno učenje, ne proizvodi promjene u duhovnoj i emocionalnoj sferi. Mi to osjećamo kao teoriju. Dapače, u školskim udžbenicima nećemo naći kako pronalazimo ljutnju u nama i kako je se oslobađamo. Ne, tamo ćemo pronaći koliko kvadratnih kilometara broji Australija. Sustav Ji đinga jest mogućnost da aktivno osvijestimo nesvjesne sfere našega bića i počnemo doživljavati život kakav on zaista i jest - kao misterij. Aktivnu supstancu koja se neprestano mijenja i tvori nove oblike, rađa se i umire, nikada ne prekidajući vječni krug života. Aktivno učiti znači osvijestiti ono čega nismo svjesni. Jer nesvjesni dio nas uglavnom potiskujemo. Ne želimo se suočiti s njime. Doživljavamo ga kao svoj vlastiti nedostatak. Ni na pamet nam ne pada pomisao da je nesvjesni dio nas također naša osoba. Vrlo važan dio naše osobe.

Svijest o učenju, te pozitivna želja za promjenom jasno pokazuju našu zrelost. Do tog smo trenutka svoje mane smatrali svojom osobnošću, stilom. Svaki pokušaj ispravljanja naših mana činio nam se napadom na našu osobnost. Koliko smo samo puta rekli ili čuli druge reći: "To je sve tako i drukčije ne može biti!" Ljutnja, bijes i gnjev bit će i dalje naši životni suputnici. Sve dok jednoga dana ne odlučimo uložiti svu svoju psihičku energiju u stvaranje mosta pomirenja. Okrenut ćemo i drugi obraz, premda smo možda imali razloga za novu ljutnju. I stvoriti najljepši cvijet svojega života prvi most pomirenja. Bit će to prvo oslobađanje u našem životu. Odjednom ćemo svaku situaciju u svojem životu promatrati u drugome svjetlu: pozitivno, kao lijepu priliku da nešto naučimo, nekome pomognemo. Jer taj je cvijet duboka unutrašnja radost. Osjećaj toliko neopisiv, jedinstven. Ništa se na svijetu ne može usporediti s njime.

Plutanje maticom rijeke našega taoa ne znači odvajanje od života. To nikako nije hladnoća, nedostupnost, neosjetljivost. Bivati u sredini rijeke našega života znači ne zapinjati o sprudove zlih osjećaja ili nesvjesnih reakcija. Živjeti u suglasju s taom znači živjeti u povišenoj svjesnosti. Spremno prihvaćati sva životna iskustva, dobra i loša. Ne vezati se isuviše uz osjećaje, pozitivne ili negativne. No svo vrijeme ostati svjestan svojega središta. Ta svjesnost unutrašnjega izvora, omogućuje nam odijeljenost od trenutne stvarnosti. Manjak poštovanja, humanosti, priznanja, ljubavi, u našim odnosima neće više biti naša zla sudbina. Postat će to lijepa prilika za napredovanje. Stepenicu po stepenicu. Razočarani i povrijeđeni ni i ne mislimo da smo se na taj način osjećajno zatvorili u sebe. Još manje nam na um pada misao da tada i mi griješimo. Osjećaj unutrašnje povrijeđenosti zahtijeva satisfakciju. Traži primanje pozitivnih osjećaja prije svega. Jednom oslobođeni mi se otvaramo, izlazimo iz začaranoga kruga. Spoznavši duboku radost samog tog čina, mi ne tražimo ništa. Spremni smo dati i onda kad se čini da i nemamo što dati. Čineći tako mi postajemo aktivna supstanca boljih odnosa. Mi aktivno svoj život poboljšavamo. Aktivno tvorimo novu putanju našega života. Ona se u svojem temelju ne mora razlikovati od dosadašnje. No poput različite boje tona jednog klavira što daje osobit karakter cijeloj kompoziciji, tako i ta mala promjena životne nijanse čini

veliku promjenu u našem životu. Promjena se najprije očituje u ljudima koji nas okružuju. Točnije onima što ćemo ih privući.

U Ji đingu se kaže: isto se istim privlači. Znači ljudi i događaji što nas okružuju ili nam se događaju, mistično su privučeni k nama. Negdje duboko skriven u nama stoji magnet koji ih privlači. Povrijeđeni čovjek privlači povrijeđenog čovjeka. Obojica traže da im onaj drugi prvi iskaže pozitivne osjećaje. U protivnom oni dovijeka nastavljaju krug međusobnoga ranjavanja. Iskoračiti iz tog kruga pakla znači svjesno pružiti ruku pomirenja. Razumjeti svoju aktivnu ulogu u tom međusobnome ranjavanju. Shvatiti sebe kao stvorca pakla u kojem se nalazimo. Svi su nam odnosi u životu učitelji. Odlučivši mijenjati sebe postajemo duboko svjesni zakona privlačnosti. Mirno i bez emocionalnih problema promatramo relacije s drugim ljudima. Otkrivamo što nas to privlači. Samim time pronalazimo i bit problema. Nakon nekog vremena postaje moguće izlučiti srž problema. Tada jednostavno potražimo taj problem u sebi. I, zaista, tu ćemo ga i pronaći. Dovoljan je i mali duhovni napor da se taj problem ukloni. Zatim će nestati osjećaja ugroženosti. Razrješavajući neku relaciju u našem životu, mi kao da otpetljavamo gordijski čvor. Splet je to što našu energiju vezuje u kanale točno određenih emocija i reakcija. Razvezavši čvor tih osjećaja mi smo se oslobodili. Oslobođena energija nesmetano teče između nas. Pojavljuje se osjećaj kojega smo najmanje očekivali: čista bezuvjetna ljubav. Razvezavši čvor nesretnih i loših osjećaja otvorili smo kanal izravne energetske komunikacije. Kroz njega poteče energija koja nam jasno kaže tko smo u stvari. Ta nas energija čiste ljubavi jasno podsjeća na naš božanski izvor. Znat ćemo kad je relacija razriješena kad između nas više nema napetosti. Miran podržavajući osjećaj toplo struji između nas. Jer čista ljubav nije vezivanje već oslobađanje. Umjesto strasti nastupa duboki unutrašnji mir. Duboko u nama zatitra radost. Poticanje i podržavanje te prihvaćanje kako nas samih tako i druge osobe. Taj nam titraj u jednome trenutku donosi sjećanje na jedinstvenu jednotu našega božanskoga bića. Ako se proces razrješavanja nije odvijao obostrano, te je ona druga osoba zadržala stari obrazac ponašanja, neće moći izdržati taj titraj. Ona će se povući iz našega života. Problemi i grčenje te osobe više neće nailaziti na odjek u nama. Shvatit ćemo da taj problem više nema moći nad nama. Tada se obično dogodi neka vanjska promjena, sama po sebi, i ti ljudi nestanu iz našega života. Otputuju, odele, promijene posao ili štogod slično. Mi ih kasnije u životu možemo i sresti no to će biti tek nakon što su i sami razriješili taj problem. Moguće ih je sresti i zbog nekog drugog zajedničkoga problema. Tada nam oni izgledaju drukčije, promijenjeni.

Radeći na razrješavanju odnosa i relacija u svojem životu mi polako postajemo svjesni kakvi su to napredni odnosi. Točnije kakvi bi odnosi u stvari trebali biti. Razriješivši čvor što nam je određivao neki nametnuti obrazac ponašanja, osjećanja ili mišljenja, naši odnosi postaju slobodni. Slobodni od prisile. Slobodni od unutrašnjega smeća. Jer bezuvjetna ljubav je prava sloboda. U njoj nema nikakve prisile. Oslobođeni prisile iz našeg nesvjesnog mi napokon možemo kvalitetnije komunicirati. Dijeliti s drugima svoja iskustva što je pravi smisao cjelokupnoga zajedništva. Oslobođeni mržnje, povrijeđenosti, neprihvatanja i svih ostalih prisila postajemo sposobni podijeliti iskustva s ljudima oko sebe. Jer iskustva su dozreli plodovi metabolizirani u našoj svijesti. Metabolizirani element obogaćen organskom materijom

našega bića. Predani drugima ne sadrže više samo svoja osnovna svojstva već i genetski kod procesa koji se na njima odvio te predaju uputu drugim organizmima što s njima treba činiti. Mirisni plod duše. Svako je iskustvo poput bisera. Dati ga drugome da ga kuša te metabolizira na svoj način bit je zajedništva. Otkrivši ovakvo napredno zajedništvo mi možemo očekivati isti takav odjek u drugim ljudima. Jer, isto se istim privlači. Rad na mijenjaju nas samih, znači, nije apstraktna pojava. On ima i sasvim opipljive rezultate. Svaka naša unutrašnja promjena privlači k nama nove ljude. Svaki put sve više i više unutrašnje vibracije. Okupljajući skupinu sličnih osoba mi neprimjetno gradimo duhovnu zajednicu. S vremenom ova zajednica toliko ojača da snagom kolektivne sile može uključiti pojedinca u svoj krug. Pristupajući mu s njegove božanske strane, kao ravnopravnome, i kanal komunikacije je moguće uspostaviti.

MOĆ LJUBAVI

Ljubav u naš život ne uzlazi gromoglasno. Nema pompoznosti niti uzbuđenja. Čista, bezuvjetna ljubav je tiha, mirna iscjeljujuća sila. Snaga i moć ljubavi donosi sa sobom zalječenje dubokih povreda. Njeno postojanje samim svojim prisustvom iscjeljuje naše duboke rane. One rane što nas čine nesretnima, nezadovoljnima, no isto tako nedostatnima. Osjećaj dostatnosti, adekvatnosti, prihvaćenosti, vrijednosti može nam dati samo fluid ljubavi. Svojim prisustvom u svijesti donosi nam mogućnost suočenja s nama samima. Ona je poput čvrstog tla usred oceana. Omogućuje nam suočenje s našim manama i greškama. Iskustvo bezuvjetne ljubavi će zasigurno izmijeniti naš život. Možda prije svega promijenit će naš pogled na ljubavne veze. Samim njenim postojanjem u nama svi ostali osjećaji pokazuju svoju nedostatnost, necjelovitost. Tek nam oslonac bezuvjetne ljubavi dopušta vidjeti svoj ljubavni odnos u svoj svojoj cjelovitosti. Odjednom je razvidno da partnerstvo nije sladunjava sapunica koju gledamo na televiziji. Partnerstvo je milost, mogućnost da nešto ispravimo ili naučimo, a tu nam spoznaju može dati samo posebna osoba, naš partner. Iscjeljivanje dubokih rana u našem nesvjesnom unosi mir u naš život. Nestaje grča. Naše tijelo izuzetnom brzinom pamti taj osjećaj potpune opuštenosti. Čim se suočimo s problemom naše tijelo se buni. Žudi za stanjem mira. Tako nam jasno signalizira vrijeme ravnoteže i suočavanje s problemom kojega još nismo svjesni. Problemom o kojem tek treba razmisliti.

Osjećaj cjelovite samodostatnosti što nam ga pruža ljubav dopušta nam da oprostimo. Oprost je bez ljubavi nemoguć. Mi, naime, možemo mentalno oprostiti, ali u dubini naših osjećaja ostat će uvijek djelić bijesa ili ljutne, povrede. Ljubav je ona ovaploćujuća sila što može trenutno zapuniti te praznine nastale povredama u nama. Ispunjavajući to mjesto povrede mi trenutno opraštamo. Mi tada možemo oprostiti i samome sebi. Upravo je nevjerojatno, da mi sami sebi za sva zla koja činimo najviše od svih zamjeramo. Tako onaj što vara druge ljude najviše se boji prijevare. Tko ranjava druge ljude zamire od pomisli na

ranjavanje. Čak i potpuno neduhovni ljudi nesvjesno poznaju zakon o kolanju energije. Oni nesvjesno očekuju povrat onoga što su činili drugima. Samo što tu mržnju prema sebi samima potiskuju u najtamniji zapećak svojeg nesvjesnog. Upravo je nepraštanje samome sebi sila što nas veže uz materijalni svijet. Nemoć toga čina priječi našem pogledu odvojiti se od zemlje i okrenuti se k nevidljivom i božanskom. Ne dopušta nam pogledati u svjetlo. Zlo što ga činimo drugima je poput sjene. S vremenom ona dostigne tolike razmjere da gotovo proguta cijelo naše biće. Postaje nam nemoguće pogledati u svjetlo. I upravo ta sjena nam ne dopušta slobodu izbora. Čini nam se da možemo izabrati samo da budemo takvi kakvi smo sada. Ta nam sjena ne dopušta izbor dobra. Dobro nam izgleda nestvarno. Zlo naprotiv djeluje stvarno. Na taj nam način sjena uvjetuje život. Prisiljava nas ići jednom stazom. Čini se da za nas nema izbora. Kod takvih je osoba ljubav mistični preobražaj. Okupani fluidom ljubavi oni odjednom razumiju svoje grijehe. Mogu se suočiti s njima bez straha. I napokon mogu oprostiti sebi. Ako smo oprostili sebi život možemo prihvatiti kao dar. Spoznati svu njegovu tajanstvenost. Spoznati svu njegovu ljepotu mogućnosti. Ljubav nas uči da ne živimo na ovome svijetu samo za sebe. Ona je poput snažne svjetlosti i naša, i ničija i svačija. Nemoguće ju je pospremiti u ladicu. Reći ovaj komadić ljubavi je moj. Nema ladice na svijetu u koju je moguće smjestiti ljubav. Ona nema racionalni oblik. Prožeti fluidom ljubavi mi se otvaramo prema svijetu. Istodobno taj je osjećaj duboko intiman. Poput tajne.

ZAJEDNIČKI ZADATAK

Uvijek kad nam se vanjski svijet i onaj unutar nas učine poput dviju obala Rubikona, mi aktiviramo ljubav i oprost kao most koji ih veže. Jer ljubav je i iskrenost. Ne možemo živjeti dvostrukim životom. U intimnoj tišini tragati za božanskim izvorom, dok drugima dajemo agresiju, bijes, nerazumijevanje. Dakako da je kolektivna svijest poput ljepljive mase. Živjeti s njom znači postati dio nje. Ipak, ta negativna očekivanja najšire zajednice ne bi nas smjela navesti na krivi put. Tim prije što je naša zajednica zapunjena negativnim odnosima. Bolje je reći mi i nemamo zajednicu. Uobičajeno je ljudima oko sebe davati mržnju, nemar, agresiju, negiranje. Naprosto stoga jer to odgovara kolektivnome sentimentu. Kolektivnom obrascu ponašanja. Činiti tako znači zatvoriti se prema ljubavi. Suprotno tomu, ljubav je dar što se dijeli s drugima. Put bi dakle, bio obogatiti to kolektivno tkivo ljubavlju. Jer najširu zajednicu opet čine samo ljudi. Svi smo mi dužni, stoga, tragati za boljim rješenjima. I svatko je od nas dužan truditi se da svijet postane bolje mjesto. Unošenje ljubavi u odnos sa širom zajednicom unosi novu kvalitetu. Prisutnost ljubavi unosi mir i toleranciju među ljudima. No i ne manje važnu iskrenost odnosa. Jer doživjevši puninu vlastitog bića kroz fluid ljubavi, mi ne možemo više druge doživljavati kao sjene. Kao poluljude. One što vrše samo neku funkciju i ništa više. Ljude koji su samo zli, podli, glupi, aktivni u samo jednome polju. Punoća unutrašnje svjetlosti šapuće nam u uho neprijepornu činjenicu da su i ta ljudska bića cjelovita. Ono što nam kod tih ljudi nije vidljivo skriveno je negdje u unutrašnjosti. Oni mogu činiti zlo. No zlo što ga čine

drugi ne daje pravo i nama činiti to isto. Jer u konačnici se zbrajaju samo naša djela. Razlozi što su nas naveli na zlo blijede i izgledaju kao obmane.

Upravo je stoga iskrenost točka susreta. Iskrenost je plod hrabrosti što ju je u nama potakla ljubav. Spremnost da svoju predanost istini podijelimo s onima oko sebe. U zajedništvu s oduhovljenim osobama to je doista lako. No ako nas okružuju neduhovne osobe koje svaku iskrenost doživljavaju kao napad na sebe osobno. Kako njegovati iskrenost odnosa s najširoom zajednicom ljudi? Kristaliziranjem međusobnih granica u našoj svijesti. Zadubimo li se u sebe same u svakoj problematičnoj situaciji i potražimo li ondje granicu između nas i drugih ljudi, jasno ćemo ju uočiti. Taj će nam uvid dati mogućnost izričaja naših osjećaja povezanih s tim problemom u miru, bez napetosti. Čak i u izuzetno dramatičnim situacijama, u trenucima koji graniče s fizičkim razračunavanjem između suprotstavljenih strana iznošenje najiskrenijih osjećaja, nakon što smo stekli uvid o granici razgraničenja donosi potpuno mirni razgovor.

Uzeti aktivnu ulogu u svojem životu ne znači cijeli dan trčati. Biti aktivan znači svojom unutrašnjom energijom rješavati probleme, sukobe, bespuća, ugroženost i slično. Pronaći rješenje. A rješenja su poput složenih puzzli. Tek kad je slika složena imamo rješenje. Sve prije toga je presuda, ne rješenje. Svaka nerješiva situacija je u stvari isti onakav gordijski čvor poput lošeg odnosa među ljudima. Razrješavanje tog čvora podrazumijeva oslobađanje od prisile. Okolnosti što nam se čine nerješive u stvari su prisila energetskoga čvora. Čvora što uvjetuje točno određene osjećaje, misli, pogled na stvar. No postoji i razlog zašto su naši osjećaji spleteni u čvor. Riješiti nešto znači sve djeliće te slike staviti na mjesto. Razumjeti zašto se nešto događa. Rješenje nije nasilje. Rješenja su uvijek miroljubiva. Pojava rješenja uvijek zadovoljava sve zainteresirane strane. Kad smo riješili neki životni čvor mi doživljavamo duboki mir. Fluid ljubavi struji kroz nas. Nakratko nestaje želja u nama.

Svijet što nas okružuje ne teži rješenjima. On se odlučuje za presude. Rješenja traže mnogo vremena i naše unutrašnje energije. Ljudi obično nemaju vremena za to. Za razliku od rješenja koje teži sve uključene staviti na njihovo mjesto, presude o tome ne vode brigu. Od par komadića puzzla izabiru onu skupinu koja trenutno najviše odgovara. Zato svaka presuda znači korak prema novome sukobu. Jer ostatak slika bacaju u smeće kao nepotrebne. To uvijek nekoga povrijedi. Količina ljudi što se odlučuju na presude je prevelika. Rješenja su mnogo rjeđa. Stoga presuda postaje opći obrazac ponašanja. Ideal kojeg svi slijede. Svaki se sukob presuđuje, ne rješava. Stoga je sve više nasilja. Sve više sukoba. Sukob između želja i mogućnosti, primjerice, jedan je od najopćenitijih. Siromašni žele biti bogati, ružni žele biti lijepi, stari žele biti mladi i tako unedogled. Nitko ne traži rješenja, već presuđuju prema željama. Tako siromašni otimaju. Ružni biraju nasilne metoda da bi bili lijepi, operiraju se. Stari čine ogromne napore kako bi zaustavili starenje. Sukob između želja i mogućnosti u svojoj je srži vrlo sličan sukobu između ljudi. Nevidljivi čvor neosvijestene energije u nama određuje nam putanju djelovanja i mišljenja. Mi ne vidimo izlaz. Dovodeći naše želje i stvarne mogućnosti do sučeljavanja. Adrenalin raste u nama. Mi se spremamo za presudu. Nasilno razrješavanje sukoba. Time smo samo otvorili vrata novom sukobu. Živjeti u skladu s našim taom znači prije svega živjeti u miru. Mir nam mogu donijeti samo rješenja. Kako je svaki sukob

intimni čvor, tako svaki traži intimno rješenje. Mi živimo u civilizaciji čiji je temelj industrija želja. A što je to što mi želimo. Nije to oslobađanje, nije ni unaprjeđivanje sebe. Ne, mi želimo uživati. Svijet što nas okružuje žudi za užicima. Sve je njima podređeno. Užitek je imperativ dobrog života. No u Ji đingu je rečeno prepuštanje užicima neminovno vodi u patnju. Zašto je zapravo tako? Najvjerojatnije stoga što je naš tao, naš put cjelovita energetska putanja. U njoj je ravnomjerna mjera svega. On je uravnotežen. Poput dobre prehrane. U dobro sastavljenome jelovniku ima svih okusa po malo. Ne možemo zdravo živjeti i jesti samo slatkiše. A upravo je to temeljna namjera naše civilizacije. Jest samo slatkiše. Jedna gorka žlica i mi smo već u panici. Tko jede samo slatkiše neminovno ga čeka bolest. Tako je i iskustvima. Težiti samo zadovoljstvima znači baviti se samo sobom. To znači zatvoriti se prema fluidu ljubavi. Može li tada uslijediti sreća. Zasiurno ne može.

Moćni vizualni mediji utiskuju u našu svijest slike sreće. Gotovo da i nema stvora koji ih onda ne želi. Ova virtualna stvarnost malo po malo postaje naš mentalni model sreće. Mnoštvo je ljudi u svijetu nesretno jer njihov život ne odgovara slici utisnutoj u njihovu svijest. Njihove su mogućnosti u stvari njihov stvarni svijet. Utkan u potku njihova puta. Onaj što ga aktivno treba unaprjeđivati. Tvoriti aktivnom psihičkom energijom. Osvijestiti granicu između želje i potrebe. U Ji đingu je rečeno da se potrebe prirodno ispunjavaju same od sebe.

Najveća naša potreba je oslobađanje od straha. Strah je suprotan ljubavi. Tamo gdje stoluje strah nema ljubavi. Strah nas uvjerava da smo maleni, nedostatni, neslobodni, ranjivi. Strah nas neprestance podsjeća da smo smrtni. Njegovi lanci nam nikako ne dopuštaju da se oslobodimo. Biti slobodan od straha znači doživjeti život kao igru. Dopustiti sebi da se igramo. Strašan i paralizirajući, strah je ipak samo naša ograda. On je tamo gdje smo nekada davno bili ranjeni. Kao što strojevi imaju osigurač ugrađen da bi čuvao cjelovitost sustava od kvara u jednome njegovom dijelu. Tako i čovjek ima strah. Svaki put kad se u svojim traganjima približimo nekom bolnom mjestu u našem nesvjesnom javlja se strah. On našu svijest jasno upozorava da smo se približili opožarenome mjestu. Zalaženje onkraj te granice moglo bi prouzročiti bolna iskustva. Želimo li iscijeliti ta mjesta potrebno je osvijestiti strah. Neutralizirali smo ga samim činom osvještavanja. Mogli bismo reći da je izvor straha u stvari strah od smrti. Strah je suprotan ljubavi. Ljubav je život. Ljubav je kao i svemu dosada strahu najbolji lijek. Ona nam dopušta oslobađanje od prisile straha. Njegove prijeteće prisutnosti. Dopušta nam da se igramo. Da se poput djeteta zaigramo u dini života. Poigravajući se s beskrajnim mnoštvom njegovih mogućnosti bez straha od posljedica.

KRAJ BEZ KRAJA

Životna sila je izvor iz kojeg sve izvire. Isto je tako sveprožimajuća snaga u koju sve pristaje. Sve su slike svijeta u njoj. Ništa nije ostatak. Znači sve pod kapom nebeskom jest corpus dei. Negdje u nekoj drugoj dimenziji su sve različitosti gledanja svijeta jedno. Newtonova i Einsteinova teorija, primjerice, su samo djelići istine. Sve su istine jedno. Sve opisuju nemanifestirano. I ni jedna od njih nije dovoljno cjelovita da opiše jedinstvo. Stoga svako biće mora pronaći svoj komadić neba. Svoj djelić istine. On uključuje tuđa saznanja i mišljenja, no ona ga ne određuju. Ona i jesu i nisu važna. Iracionalnost te istine jest glavni problem. Svijet je navikao razmišljati na znanstveni, racionalni način. Istina bez certifikata znanosti je neka sumnjiva istina. Gotovo da će i Bog morati imati certifikat znanosti. Bez tog certifikata On ne postoji. Iskoračivši iz mnoštva i okrenuvši se samopromatranju dugo se borimo s općom znanstvenom istinom. Dugo nam se čini da svijeta izvan znanosti i nema. Dakle, znanost je stara dvije stotine godina. Svijet prije i nije postojao. Kako je i mogao postojati kad nije bilo nje, znanosti. Sve prije znanosti bilo je neko primitivno društvo.

Spiritualno iskustvo, pak, dopire do naše svijesti iz nespješnog. Ono samo po sebi nije i ne može biti racionalno. Stoga je zalaženje u onkraj nje uvijek svjesna odluka o prelasku u drugu sferu. U Ji đingu bi se to reklo prelazak rijeke, na drugu obalu. Svjesno ostavljanje naučene slike o svijetu i potraga za slikom svih slika. Slikom istine iz koje su potekle sve druge slike. Jer, sve je oduvijek bilo u nama. Sva prostranstva, sve želje, svi ciljevi. Svi doživljaji, sva učenja... Ji đing je doista čudesan izum. On nam omogućava da pokrenemo sve što počiva u nama. Uz njegovu pomoć dijelove nas samih sastavljamo u jednu sliku. Sliku Stvoritelja.

KORIŠTENA LITERATURA

1. Rudolf Ritsema: I Ching; The classic Chinese Oracle of Change; Complete Translation with Concordance, Elemet, 1994.
2. R. L. Wing: The I Ching Workbook, Doubleday, 1974.
3. Cyrille Javary: Understanding the I Ching, Sambhala, Boston, London, 1997.
4. Dattamurti: Ji đing; knjiga promjene, VBZ, Zagreb, 1993.
5. John Blofeld: Ji đing; knjiga promjene, Dečje novine, Gornji Milanovac, 1985.
6. Rade Sibila: Ji Čing, Zagreb, 1995.
7. Rade Sibila: Ji čing; heksagrami, Zagreb. 1995.
8. Rade Sibila: Simboli kineskih kozmobioloških ciklusa, vi. nakl. Zagreb, 1979.
9. Hellmut Wilhelm: Što je to I Ching; osam lekcija o I Chingu, Misl, Zagreb, 1996.
10. Carla Gustav Jung: Psihologija i alkemija, Naprijed, Zagreb, 1984.
11. Carl Gustav Jung: Tumačenje prirode i psihe, Globus, Prosvjeta, Zagreb, 1989.
12. Carl Gustav Jung: Čovjek i njegovi simboli, Mladost, Zagreb, 1987.
13. Richard Bertschinger: The Secret of Everlasting Life, Element Books, Dorset, GB, 1994.
14. Christopher Market: I Ching; the No.1 Success Formula, The Aquarian Press, London, 1986.
15. James Legge: I Ching; Book of Changes, Grammercy, 1996.
16. Edward L. Shaughnessy: I Ching; the Classic of Changes, Ballantine books, New York, 1996.